

"К" інфармуе

Вызначыць набалелае

У Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы адбылася калегія Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь аб стане, праблемах і перспектывах развіцця тэатральнай дзейнасці ў краіне. Выступоўцы ўздымалі актуальныя для дзяржаўных рэпертуарных тэатраў пытанні, агучвалі праблемы прыватных тэатральных калектываў, разважалі аб стане сучаснай тэатральнай крытыкі.

Настася ПАНКРАТАВА

Па словах першага намесніка міністра культуры Ірыны Дрыга, статыстыка няўмоўна сведчыць, што цягам апошніх пяці гадоў ва ўсіх кірунках тэатральнага мастацтва нават пры павелічэнні колькасці мерапрыемстваў колькасць наведвальнікаў няўмоўна зніжаецца. "З 2012 па 2016 год гэта лічба паменшылася на 10 працэнтаў, сярэдняя напуўняльнасць залы за перыяд са студзеня па май 2017 года ў залежнасці ад рэгіёна складала ад 58 да 76,9 працэнтаў. І як сведчаць даныя сацыялагічных даследаванняў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, пры вывучэнні культурных патрэб насельніцтва, 63% апытаных выказаліся, што ўвогуле не наведваюць тэатр. Як бачым, нягледзячы на творчыя поспехі тэатральных калектываў, ёсць пэўныя моманты для хвалявання", — зазначыла Дрыга.

Даняня неабходна даследаваць і прымаць канкрэтныя крокі, каб палепшыць сітуацыю. З гэтай мэтай пры Міністэрстве культуры была створана адмысловая рабочая група. У прыватнасці, ёй было адначасна, што Міністэрствам культуры за апошнія гады амаль не праводзіліся конкурсы на стварэнне новых твораў беларускай драматургіі (выключэнне склаў конкурс "Францыск Скарына і сучаснасць", па выніках якога свет бачыў зборнік драматургіі, які шырока прэзентаваўся Рэспубліканскім тэатрам беларускай драматургіі ў Беларусі і замежжы, а таксама выйшлі прэм'еры ў Мадрыд і Маскве). Тэатр у Беларусі і замежжы, а таксама выйшлі прэм'еры ў Мадрыд і Маскве. Тэатр у Беларусі і замежжы, а таксама выйшлі прэм'еры ў Мадрыд і Маскве.

Падкрэслівалася, што за апошнія пяць гадоў узнікла плынь прыватных тэатраў і сёння можна казаць пра не менш як 70 гучных эксперыментальных, антрапрыватных і разавых тэатральных праектаў. Гэта з'ява карысная тэатральнаму працэсу, але развіццё прыватных ініцыятыў стрымліваецца недахопам абсталявання пляцовак і неадпаведнымі ўмовамі атрымання гастрольных пасведчанняў для пракату п'янаставоў.

Прыводзілася інфармацыя аб крыніцах фінансавання выдаткаў

с. 2

МІНСКАЯ БРАМА НА "АРТ-АСТРАВАХ"

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

На тры месяцы ў Мінску з'явіліся "Арт-астравы" — летні музей пад адкрытым небам на беразе Камсамольскага возера, дзе мастакі ствараюць свае экспанаты з пластыку, бетону ды іншых бюджэтных матэрыялаў (урэшце, не толькі). Як вартуныкі ля ўваходнай брамы, наведвальнікаў першымі сустракаюць два верхнікі з жалеза — героі бітвы на Нямізе, уасобленыя Паўлам Вайніцікім і Вадзімам Мацкевічам. Шлях да сёлетніх "Арт-астравой" акурат і пралягае праз такую браму.

тэатраў на бягучае забеспячэнне, на стварэнне п'янаставоў і правядзенне гастролі. Як зазначыла Ірына Дрыга, у 2012 — 2016 гадах адзначаўся рост бюджэтных субсідый дзяржаўных тэатраў рэспубліканскай формы ўласнасці з 10,7 мільёна рублёў да 16,7 мільёна рублёў. "На жаль, рост не такі значны, як нам хацелася", — дадала прамоўца. Разам з тым, кіраўнікі тэатраў зазначылі: сродкаў, што выдаткоўваюцца, недастаткова для абнаўлення рэпертуару і правядзення паўнаважных гастролі, што ў сваю чаргу негатыўна адбіваецца на прыцягненні глядацкай аўдыторыі. У рэгіёнах сітуацыя больш складаная: у некаторых гарадах цягам апошніх двух гадоў мелі месца факты, калі тэатры ўвогуле заставаліся без дзяржаўнага субсідравання на гастролі і п'янаставы...

Рабочай групай разглядаўся комплекс праблем, датычных падрыхтоўкі прафесійных тэатральных кадраў. За 2012 — 2017 гады колькасць заявак на спецыялістаў, накіраваных у Беларускае дзяржаўнае акадэмічнае мастацтва, перавысіла колькасць выпускнікоў, якіх датычыцца размеркаванне, у 1,6 раза, у Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэце культуры і мастацтваў — у 3 разы. Не дзіва, што тэатры ўсё часцей вымушаны браць у штат людзей без прафесійнай адукацыі. Па меркаванні прамоўцы, калі не змяніць сітуацыю, праз пяць гадоў нас чакае яшчэ большы дэфіцыт кадраў.

К Падрабязна пра комплекс праблем тэатральнага мастацтва і пра прапановы па іх вырашэнні, — у наступных нумарах "К".

Сёння ў рамках акцыі Belarus Day два вядучыя харэаграфічныя калектывы нашай краіны: Дзяржаўны ансамбль танца і "Харошкі" — выпраўляюцца ў працяглыя гастролны тур па Еўропе.

Надзея БУНЦЭВІЧ

З ініцыятывай аб правядзенні такой іміджава-дабрачыннай акцыі, скіраванай на папулярызацыю нашай нацыянальнай культуры ў замежжы, выступілі на V Усебеларускім сходзе знакамты

Belarus Day: "пілотны" праект

акцёр-купалавец, народны артыст краіны Віктар Манаеў. Яго падтрымалі творчыя калектывы. І пачалася карпатлівая арганізацыйная праца — найперш, Міністэрства культуры Беларусі, а таксама нашых амбасадаў у еўрапейскіх краінах.

— Акцыя накіраваная на шырокую прэзентацыю дасягненняў нашай культуры ў Беларусі і свеце, — падкрэсліла на прэс-канферэнцыі першы намеснік міністра культуры краіны Ірына Дрыга, — і прымеркаваная да Дня Незалежнасці. Гэта, можна казаць, наш падарунак усяму свету: мова танца зразумелая ў любым куточку планеты.

У савецкі час кожны буйны калектыў меў шырокую геаграфію гастролі, потым гэта неяк сцішылася, прыпынілася. Затое цяперашняя акцыя мае яшчэ і дадатковыя

мэты — не толькі прыцягнуць увагу да нашага мастацтва і пазіцыянаваць Беларусь як сучасную дзяржаву, поўную талентаў, а беларусаў — як духоўна багатую нацыю, але і наладзіць і ўзмацніць дзелавыя кантакты з замежнымі калегамі.

17 — 21 чэрвеня Дзяржаўны ансамбль танца выступіць у Таліне (Эстонія), Рызе (Латвія), Вільнюсе (Літва). Следом, з 22 чэрвеня, выпраўляцца ў тур "Харошкі", іх маршрут — Кіеў (Украіна), Варшава (Польшча), Берлін (Германія), Прага (Чэхія), Будапешт (Венгрыя), Кошыца (Славакія), аб'яўленыя культурнымі цэнтрам

Еўрасаюза, курортны Блед (Славенія), куды з'язджаецца ці не ўся Еўропа. Акцыя, прыгадаем, ладзіцца на іміджава-дабрачыннай аснове, фінансуюць яе Міністэрства культуры Беларусі і Фонд Прэзідэнта нашай краіны па падтрымцы культуры і мастацтва.

"Харошкі" на чале з народнай артысткай Беларусі Валяцінай Гаявой падрыхтавалі праграму "Покліч продкаў", у якую ўключана і прэм'ерная кампазіцыя — "Камарынская". Дзяржаўны ансамбль танца пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі Валяціны Дудкевіча — праграму "Спадчына" з двума прэм'ернымі кампазіцыямі: "Папараць-кветка" ды "Ясь і Яніна". На пашыў сцэнічных строяў да іх былі вылучаны грошы.

Нават па назвах зразумела, што абзедзе праграмы закрана-

юць розныя эпохі — ад часоў панганства да сучаснасці. У іх прадстаўлены як славянская культура, так і шляхетная. А пры ўсім нацыянальнай адметнасця, што выяўляюцца ў сцэнічных строях, музычных інструментах, ва ўсёй музычна-харэаграфічнай аснове кампазіцый, пачынаючы з "схожэстаў" (відавочных ці "схаваных" — розніцы няма), — пры ўсім гэтым беларускае мастацтва танца пазіцыянуецца часткай еўрапейскай і сусветнай культуры.

Дапамагаюць і саветнікі па культуры нашых пасольстваў, шукаючы

спонсараў, якія аплалі б арэнду сцэнічных пляцовак. Бо залы паўсюль — не абыякія. У Паўночнай Еўропе — гэта пераважна сцэны вядучых драматычных тэатраў. У астатніх краінах — тэатраў Нацыянальнай оперы, а таксама аперэты, іншыя прэстыжныя сцэны.

Гэта першы праект такога кшталту. Але следам за "пілотным", як усе спадзяюцца, павінен быць і працяг. Да акцыі далучацца таксама іншыя творчыя калектывы, іх колькасць будзе ўзрастаць, а ўдзельнікі з цягам часу атрымаюць новыя запрашэнні на гастролі — у тым ліку, на камерцыйныя.

Вялікае інтэр'ю з Валяцінай Гаявой чытайце на старонках 6 — 7, 14.

"Мы не проста сябры — мы радня"

Барыс Святлоў і Ірына Івенскі падчас урачыстага адкрыцця Дзён культуры Пермскага краю з удзелам Пермскага губернскага аркестра.

Фотавыстава старажытнай драўлянай скульптуры, выступы губернскага аркестра ў канцэртнай зале і на плошчы — "К" сачыла, чым здзіўляў Пермскі край Расіі падчас Дзён культуры ў Беларусі.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота аўтара

Мерапрыемствы праходзілі з 8 па 10 чэрвеня. У Мінску адбылося пасяджэнне рабочай групы па пытаннях развіцця двухбаковага супрацоўніцтва паміж Беларуссю і Пермскім краем, дзе абмяркоўваліся варыянты супрацоўніцтва не толькі ў галіне культуры, але і ў прамысловасці, гарадской і сельскай гаспадарцы, адукацыі, ахове здароўя.

— Пермскі край — гэта цэнтр Расіі, рэгіён, вядомы сваім балетам, драўлянай скульптурай, вялікім прамысловым патэнцыялам, высокай культурай сельскай гаспадаркі, — кажаў у прамове падчас цырымоніі адкрыцця Дзён культуры ў Белдзяржфілармоніі міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў. — Я ганаруся тым, што многія нашы

землякі па ўласным жаданні ці па волі лёсу апынуліся ў Пермскім краі і маюць дачыненне да ўсяго лепшага, што ёсць у гэтым рэгіёне.

— Мы не проста сябры з беларусамі — мы радня, таму ехалі сюды з лёгкім сэрцам і добрым настроем, — адзначыла намеснік старшыні ўрада Пермскага края Ірына Івенскі, што ўзначаліла афіцыйную дэлегацыю. — У Нацыянальнай бібліятэцы мы адкрылі фотавыставу нашай знакамітай драўлянай скульптуры, але гэты старажытны пермскі чуд вярта ўбачыць ужывую! Наш губернскі аркестр летас адзначыў 75-годдзе. Яго ведаюць у Еўропе. Спадзяюся, беларускія слухачы адчуюць, чаму. Калектывам кіруе легендарны чалавек — палкоўнік Яўген Тверацінаў. Нам шчыра хочацца гэтым падзяліцца. Дзякуй, што чакалі нас, а мы чакаем вас у наступным годзе!

Пермскі губернскі аркестр таксама выступіў на плошчы Свабоды ў Мінску падчас вулічнага свята з нагоды Дня Расіі. У наступным годзе ўжо ў Пермскім краі адбудуцца Дні культуры Беларусі.

Больш за паўтысячы аматараў фальклору збіраюцца наведваць Бабруйск: 28 чэрвеня там пачынаецца Міжнародны фестываль народнай творчасці "Вянок дружбы".

Вераніка МОЛАКАВА

Хто спляце "Вянок дружбы"?

Культурная сталіца Беларусі-2017 рыхтуецца прыняць выканаўцаў і калектывы з Азербайджана, Балгарыі, Германіі, Ізраіля, Індыі, Іспаніі, Калумбіі, Кубы, Латвіі, Літвы, Мексікі, Малдовы, Польшчы, Расіі, Сербіі, Славакіі, ШВА, Турцыі, Украіны. Упершыню ў фестывалі прымаюць удзел Вялікабрытанія, Венгрыя, Італія, Нарвегія, Кіпр і Чэхія. Усяго — больш за 600 артыстаў. Кожная краіна прывозіць свой вянок і нацыянальныя сувеніры, якія потым перадаюцца ў фонды Бабруйскага краязнаўчага музея. За чатырнаццаць гадоў там сабралася ўжо велізарная экспазіцыя ("Вянок дружбы")

праводзіцца з 1996 года, пастаянна ў Бабруйску — з 2003-га).

Выступы ўдзельнікаў фестывалю будучы праходзіць на сцэне Лядовага Палаца "Бабруйск-Арэна", а таксама ў Палацы мастацтваў і на плошчы Леніна, дзе 1 ліпеня адбудзецца яшчэ і тэатралізаванае свята да 630-годдзя горада на Беразіне. На "Бабруйск-Арэне" 1 ліпеня запланаваны сольны канцэрт украінскай спявачкі Ані Лорак. Цырымонію закрыцця правядуць 2 ліпеня.

— У пошуках прыгажосці людзям больш за ўсё дапамагае мастацтва. Мы займаемся мастацтвам фальклорным і маем магчымасць пазнаваць прыгажосць, носім яе ў сабе, перадаем іншым. Мы шчаслівыя, што танец з'яўляецца часткай нашага жыцця і што мы прадставім у Беларусі багатае балгарскага фальклору, — адзначыў у прывітальным лісце мастацкі кіраўнік ансамбля "Рытм" з горада Сілістра Рээн Атанасю.

Упершыню ў Бабруйску падчас "Вянка дружбы" 2 ліпеня з 12 да 19 гадзін будзе арганізаваны фестываль вулічных тэатраў — калектывы выступяць у пешаходнай зоне паміж плошчай Леніна і будынкам драмтэатра на вуліцы Сацыялістычнай. Там жа з 28 чэрвеня па 3 ліпеня свае вырабы прадставяць майстры і рамеснікі з усеі Беларусі.

Рэпарцёрскі марафон

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)
Сёлета выстава "Арт-астравы" прымеркаваная да 950-годдзя сталіцы. Мастакі зманціравалі 11 інсталляцый.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

— Думаю, гэта будзе зразумела ўсім — коні-вершнікі, залатое-срэбрае, — кажа Павел Вайніцкі пра сваю з Вадзімам Мацкевічам работу (яна на 1 паласе гэтага нумара "К"). — Няхай сабе чатырохметровыя статуі з жалеза змагаюцца пасярод мас-та. Гістарычную тэму не абавязкова адлюстроўваць класічна і рэалістычна. Можна і ў такой сучаснай форме. Не чакаў, што нашу працу паставяць у самым пачатку, але мне падабаецца, як ідзе інтэрактыў з людзьмі.

"Можна, гняздо?" — абмяркоўваюць паміж сабой першыя наведвальнікі працу Лаліны Пірагавай і Васіля Цімашова, які летас, сплеченую з лазы. Аўтары падпісалі, што "Лакатар".

— Форма скульптуры Аляксандра Сакалова цалкам адпавядае назве "Унутраная прастора" — скручаная, няроўная, — пачынае імпрэвізаваную экскурсію па выставе намеснік дырэктара Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Дзяніс Барсукоў. — Яшчэ адна скульптура непадалёк — "Формы жыцця" Дзяніса Трапашкі.

Тацяна Гомза завяршае працу над "Колумбай".

Скульпт "Плакаты" Лаліны Пірагавай і Васіля Цімашова.

Мінская брама "Арт-астравоў"

Наведвальнікі шукаюць "Гараскія сарцацікі".

Працываганні са скачкі.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОДТІДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСЮГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецтва з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пазначэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАДІЦАЎ. Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Назва БУЦІЗВІЧ, Барыс КРЭПЛАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМІЛЬСОВІЧ, Вераніка МОЛАКАВА, Настася ПАНКАТАВА, Юрыч ЧАРНІКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕВІЧ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛІШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; карэспандэнты — Ганна ШАРКО; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД; карэктар — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Пакой 16-28, 94-98, чварцты паверх. Тэлефон: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна; намеснік дырэктара па маркетынгу — СІДАРЭНКА Антон Васільевіч, Тэлефон: (017) 290 22 50, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Пакой 16-28, 94-98, чварцты паверх. Бухгалтэрыя (017) 334 57 35.
Аўтары допісу паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтары рупліва не размяшчаюць і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нязмаганыя да двалінасці матэрыялаў. "Матэрыялы на правах рэкламы." "Культура", 2017, № 24, 4 З33. Нідзкі 63875, 638752. Рознакні кош — па дамоўленасці. Падпісана ў друк 16.06.2017 ў 20.00. Замова 2053. Рэспубліканскае ўнітарнае прапрыетарства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛІ № 02330106 ад 30.04.2004 пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

раў, нас тут ужо ведаюць, — смяецца мастацка. — У першы год я і мае калегі не ўяўлялі, што атрымаецца з прапанаванага нам эксперымента, а зараз для нас "Арт-астравы" — гэта працоўныя будні. Мы зманціравалі інсталляцыі і паехалі, а горад жыве сваім жыццём. Тут кожны дзень гуляюць мінакі, адпачываюць мамы і таты з дзецьмі. Здаецца, усім падабаецца.
Наступны аб'ект здалёк выглядае так, быццам на траве коціцца велізарны шар. Падыхо-

дзіш бліжэй і бачыш — ён і яна ў абдымках. Праца Анатоля і Івана Арцімовічаў.

— Вы можаце ўбачыць тут шмат маладых і перспектывных скульптараў, якія выкарыстоўваюць новыя матэрыялы, шукаюць новыя формы, а тут амаль выпадкова, — кажа заслужаны дзеяч мастацтваў краіны Анатоль Арцімовіч. — Сын вырашыў выкарыстаць маю задуму яшчэ з мінулага стагоддзя, прапанаваў: "Што калі зрабіць тваю "Планета кахання" ў вялікім памеры?" Гэта жаў тэхналогія, ён працаваў з матэрыялам. Мне падабаецца тое, што атрымалася.

Да ўсіх экспанатаў можна дакранацца, як і фатаграфавання з імі. "Арт-астравы" адкрыты і ўдзень, і ўначы, бясплатна, у любое надвор'е да верасня.

— Пярашай выставы адзін аб'ект — "Крылы" Канстанціна Касцючкі — пераехаў у Верхні горад, значная частка ўсталяваная цяпер каля нашага цэнтра на вуліцы Някрасава, але ўладальнікі — гэта мастакі, таму яны вырашаюць, што будзе з іх працамі потым, — распавядае дырэктар Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Наталля Шаранговіч пра далейшы лёс праекта. — Сёлета ў экспазіцыі наагтаем пра юбілей Мінска і акцэнтуюм увагу на тэме горада. Мы разумелі, што абавязкова трэба задаваць усім удзельнікам агульную тэматыку, бо яна дыктуе больш дакладную і цікавую форму, аб'ядноўвае. Фарма "Арт-астравоў" мяняць пакуль не збіраемся, ён усім падабаецца, але ў наступным годзе хацелася б бачыць у нас больш замесных мастакоў.

На трэці "Арт-астравы" запрацілі прадстаўнікоў нямецкага праекта Tare That — калектыву мастакоў з Берліна, якія ствараюць свае працы з дапамогай скачкі і аздабляюць імі, да прыкладу, офісы Adidas ці Google. У Мінск прыехалі Штэфан Буш і Мі Лан Нгуен і першымі прадманастравалі мінскай публіцы сучасны від мастацтва, які атрымаў назву тэйп-арт.

Форум

Ну вось, можна сказаць: адбылося! Больш дакладна: амаль адбылося. Тое, пра што марылі сотні тысяч прыхільнікаў галоўнага нашага музычнага Песняра Уладзіміра Мулявіна: восенню гэтага года ў беларускай сталіцы з'явіцца помнік на бульвары, які горда носіць яго імя. У прыцыпе, праект і рабочая мадэль падрыхтаваны (аўтары скульптар Аляксандр Каструкоў і архітэктар Сяргей Капрын), і, наколькі я ведаю, адобраны гарадскімі ўладамі і Міністэрствам культуры. І папярэдне вызначана месца — сквер на бульвары Уладзіміра Мулявіна, з трынага боку будынка Белдзяржфілармоніі, дзе службовы ўваход. У храме музыкі музыкант прапрацаваў шмат гадоў.

выдатным Песняром зямлі беларускай. У асноўным, дыскусія ідуць наконт месца ўстаноўкі помніка. Адны — за тое, каб помнік быў менавіта ў скверы, за філармоніяй, як гэта і мяркуецца сёння; іншыя лічаць, што помнік павінен стаць перад філармоніяй, гэта значыць на праспекце Незалежнасці, насупраць азураўскага Якуба Коласа. А трэція наогул лічаць, што помнік Мулявіну мог быць і на сучаснай плошчы Калініна — замест бронзавай фігуры "ўсеаюзнага старасты". Я ўзячы абсалютна ўсім, для каго імя Мулявіна неаб'якавае. Значыць, Пясняр не пайшоў у нябыт, значыць, ён жыў. Ён заўсёды з намі — са сваёй музыкай, з песнямі, з гітарай, са сваёй непаўторнай усмешкай, са сваім напружам, але вельмі сумленным характарам чалавека і творцы... Так ужо павялося, што шмат "зорак" у прасторы культуры і мастацтва, часам вельмі яркіх, пасля адыходу з жыцця хутка гаснуць, саступаючы месца другім "зоркам", якія ў

якіх ён разам са сваімі слаўнымі "Песнярамі" натхнёна іграў і спяваў. Не трэба яму велічэзных "пастаментных" помнікаў, дзе фігуры ўзвышаюцца гігантамі над натоўпам. Я ведаю, што такі манументальны "жанр" Муля не любіў, калі распавядаў мне пра тое, якія скульптуры ён бачыў у час сваіх песняроўскіх гастроляў па свеце. Памятаю, ён вельмі захапляўся помнікам Ваг Гогу ў Парыжы разса Осіпа Цадкіна (амаль без постамента, дзе Вінсэнт паказаны ў рост).

...Пройдзе нейкі час, і сквер з помнікам Мулявіну можа ператварыцца ўласна ў намалены "мулявінскі сквер", дзе будуць адпачываць жыхары раёна, артысты, прыхільнікі таленту Уладзіміра Георгіевіча. Магчыма, тут будзе абсталяваная летняя сцэна, дзе ў цёплыя поры года мог іграць сімфанічны ці камерны аркестр, выступаць сённяшнія "Песняры" і колішнія артысты ансамбля. А яшчэ ў прасторы сквера маглі быць адлюстраваныя скульптурныя вобра-

Дзяжурны па нумары

Фарбы адметнасці

Днямі на сталічнай вуліцы Леніна, там дзе яна ідзе праз плошчу Свабоды, адбылася прэзентацыя арт-праекта — калеравай аздобы вулічных ліхтароў, зробленай студэнтам Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Ліхтары гэтыя — мінская адметнасць. Па меры таго, як з'яўляліся больш эфектыўныя лямпны, замянялася верхняя частка ліхтароў. Але самі ступы і ўпрыгожаныя літвымі рэльефамі асновы застаюцца нязменнымі з 1950-х.

чулася ў нашай архітэктурцы яшчэ гадоў дваццаць. Сваім урачыстым-манументальным ладам ён адпавядаў не толькі тагачаснай дзяржаўнай ідэалогіі, але і ментальнасці народа, які выстаў і перамог у Вялікай Айчыннай вайне. Нездарма мы ўжо не адзін год шчыруем дзеля таго, каб мінскі праспект Незалежнасці нарэшце трапіў у Спіс сусветнай спадчыны UNESCO. Згаданы ж арт-праект паказвае, як эстэтыка сталінскага ампіру можа быць адаптаванай да сённяшніх культурных рэалій. Спадзяюся, што наступным крокам будзе вяртанне пачатковага, гістарычнага, аблічча ліхтарам на некаторых адрэзках цэнтральнай магістралі сталіцы — прынамсі, на той яе частцы, якую мы трактуем як сучасны ансамбль у стылі неакласіцызму, які помнік горадабудавніцтва, варты прапіскі ў Спісе сусветнай спадчыны, ці хаяя б на плошчы Перамогі. Зразумела, пры гэтым ліхтары павінны захаваць сучасныя тэхнічныя характарыстыкі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Гэта ўзор малых архітэктурных форм эпохі сталінскага ампіру, прыклад тагачаснага гарадскога дызайну. Аўтар рэльефаў — першы дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі (тады — Карцінная галерэя БССР) Мікалай Міхалап. Мяркуюцца, што, працуючы над аздобай ліхтароў, ён натхняўся расліннымі матывамі са спуцкіх паясоў. Цяпер рэльефы некалькіх ліхтароў аздоблены рознакаляровымі фарбамі і нагадваюць каму спуцкі пояс, каму маляваныя дываны. У любым выпадку — нешта роднае, беларускае. Праз каляровую аздобу функцыянальныя тэхнічныя аб'екты набылі нечаканыя эстэтычныя якасці.

Наглядчы на ўтлігарнасць, абноўленыя ступы выдзяюць ці не на новую адметнасць мінскай плошчы Свабоды. / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Такаяма спадзяюся, што гэты арт-праект прыцягне ўвагу да праблемы малых архітэктурных формаў у гарадскім асяроддзі. Ёсць такая праблема і ў малых паселішчах, і ў вялікіх гарадах, і ў сталіцы. Сётое, канешне ж, робіцца. Некаторыя распрацоўкі і рэалізаваныя праекты не сорамна на міжнародных архітэктурных форумах прадставіць. Але нават буйныя архітэктурныя апшнім часам, так і тыя, што маюць доўгую гісторыю, шмат губляюць у выразнасці з прычыны недастатковай насычанасці прылеглай прасторы адмысловай функцыянальнай эстэтыкай. Менавіта малая архітэктурныя формы, што аздабляюць "першы паверх" гарадскога асяроддзя, робяць утульнымі вуліцы, плошчы, скверы.

Здавалася б, некалькі памастацку размаляваных спудоў не прыносіць прыніжовых змен у вобраз гістарычнага цэнтра. Тым не менш, на гэту падзею адгукнуліся шмат якія СМІ, і яна ўжо актыўна абмяркоўваецца. Мяркую, найперш таму, што сталінскі ампір, да якога ў перыяд скону СССР ставіліся як да эстэтычнай анамалі, сёння займае годнае месца ў гісторыі мастацтва, а ў вачах грамадзян суверэннай Беларусі з'яўляецца культурным брэндам. Што ні кажа, але менавіта гэты стыль быў вызначальным у першае пасляваеннае дзесяцігоддзе, а ягонае водгулле

Перад фасадам ці ў скверы?

Мяркуюцца, што так уліцца ў сквер на бульвары Мулявіна помнік Песняру.

Праўда, рабочую мадэль Каструкова ў натуре я не бачыў у сувязі з маёй адсутнасцю ў Мінску, але мяркуючы па якасных фатаграфіях — ад эскіза да будучага перспектыўнага размяшчэння помніка ў скверы, якія мне прыслалі па інтэрнэце, — я застаўся ёй у цэлым задаволеным. Тым больш, што творчыя магчымасці Аляксандра Каструкова я даўно ведаю, асабліва ў рамках яго шматгадовага дачынення да вобраза Мулявіна (ён — аўтар і надмагільнага помніка Песняру на Усходніх могілках, і мемарыяльнай дошкі на доме №13 па вуліцы Леаніда Бяды, дзе апошнія гады жыў Уладзімір Георгіевіч, і шматлікіх партрэтных бюстаў музыканта, а таксама цікавых асабістых успамінаў пра музыканта, надрукаваных у кнізе Людмілы Крушынскай "Владимир Мулявин. "Сэрцам і думамі...").

сваю чаргу таксама хутка знікаюць, як з "белых яблонь дым". І толькі некаторыя іменны з гэтага шэрагу (іх вельмі мала) застаюцца на доўга ў нашых сэрцах і ў сэрцах нашых нашчадкаў, нягледзячы на перамену мод, густаў, творчых кірункаў і гэтак далей. Да такіх "вечна жывых" творцаў магу аднесці, напрыклад, Уладзіміра Высоцкага. І, канешне, нашага Мулявіна.

А што да пляцоўкі перад філармоніяй, то хай яна застанеца той, што сёння ёсць: з моцнай і шумнай плыню транспарту, з манументальным скульптурным комплексам, прысвечаным Песняру Якубу Коласу з яго героямі, што насупраць філармоніі, з гандлёвымі ўстановамі па баках. Урэшце рэшт, каб гаворка, скажам, на дзяржаўным узроўні ішла толькі пра гэта канкрэтнае месца для ўстаноўкі помніка і не пра што іншае, тады спатрэбіўся б зусім-зусім іншы скульптурна-архітэктурны праект з сур'ёзнай рэарганізацыі і перабудовай усёй пляцоўкі. Прычым, з улікам разшэння пытанняў пра "мастацкі" лёс тых выдатных твораў, якія працавалі ў філармоніі...

Брытанскі падарунак

14 чэрвеня ў Беларускай дзяржаўнай бібліятэцы ў Вялікай Айчыннай вайны адбылася цырымонія перадачы музею Пасольствам Вялікабрытаніі ў Рэспубліцы Беларусь камплекта вайсковага абмундзіравання і рыштунку часоў Другой сусветнай вайны.

Падарунак брытанскай перадачы парад. / Фота Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

У цырымоніі бралі ўдзел брытанскія дыпламаты, а непасрэдна акт перадачы здзейсніў камандзір 2-га батальёна Каралеўскага Ірландскага палка падпалкоўнік Пол Уолклі. Адбылася ўрачыстасць у Зале Перамогі. Падарунак мае сімвалічнае значэнне як сведчанне міжнароднага прызнання высокага статусу нашага музея ў шэрагу падобных да яго, а таксама пашырэння плённых кантактаў беларускіх музейшчыкаў з замежжам.

Калектыў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні наместніку генеральнага дырэктара па агульных пытаннях Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Шостаку Ігару Іванавічу з прычыны смерці маці.

Калектыў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокія спачуванні старшын Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэфэрэндумаў Рэспублікі Беларусь Ярымоўшын Лідзіі Міхайлаўне ў сувязі з напактаўшым яе вялікім горам — смерцю сына.

Выбар асацыяцыі

16 чэрвеня ў Нацыянальнай бібліятэцы адбыліся ўрачыстасці да 25-годдзя з дня заснавання Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі.

Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧ

Так, у канферэнц-зале падвалі вынікі конкурсу "Лепшая бібліятэка года". Пераможцай конкурсу ў намінацыі "Лепшая навуковая бібліятэка" вызначана Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Якуба Коласа НАН Беларусі, "Лепшая ўніверсітэцкая бібліятэка" — Навуковая бібліятэка БНТУ. У намінацыі "Лепшая абласная бібліятэка" першынствавала сёлета Гродзенская абласная

навуковая бібліятэка імя Яўхіма Карскага, як "Лепшая школьная..." уганаравана бібліятэка ЦШ № 197 г. Мінска, а як "Лепшая публічная..." — Салігорская раённая цэнтральная бібліятэка Мінскай вобласці. Адысловым прызам ББА былі ўзнагароджаны Дуброўская сельская бібліятэка Светлагорскай раённай сеткі бібліятэк, Рэспубліканская навуковая медыцынская бібліятэка, Спецыяльная бібліятэка для інвалідаў па зроку і слабадушчых цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Гродна, Гомельская абласная ўніверсальная бібліятэка імя Леніна і Цэнтральная гарадская бібліятэка імя Маркса г. Магілёва.

Лічбавы падыход

Аптымізм і аптымізацыя

Летась бібліятэкі краіны перасталі наведваць каля 100 тысяч беларусаў. Гэта вынік чарговых статыстычных экскурсаў у мінулае і сучаснае. Гэтым разам гаворка пойдзе пра публічныя бібліятэкі краіны, дзе таксама, як і ў дзіцячых бібліятэчных установах Беларусі, адбываецца скарачэнне сеткі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

У Дзяржаўнай праграме "Культура Беларусі" на 2016—2020 гады адным з даведзеных мэтавых паказчыкаў абзначаны прырост наведванняў бібліятэк (з улікам і віртуальных карыстальнікаў) на 4% за год, гэта значыць на 20% да 2020 года ў параўнанні з 2015-м. Ці змогуць бібліятэкары Беларусі выканаць гэты паказчык з улікам аптымізацыі, якая, як маркуюцца, будзе працягвацца і далей, але больш павольнымі тэмпамі? І гэта нягледзячы на тое, што за мінулыя пару гадоў скарачэнне сеткі бібліятэчных устаноў Беларусі было даволі значнае. Як сведчаць статыстычныя даныя Дзяржаўнай інфармацыйнай сістэмы "Інтэграваны банк даных устаноў культуры", толькі цягам мінулага года ў краіне паменшала на 162 публічныя бібліятэкі, а ўвогуле на пачатак 2017-га іх налічвалася 2674. Больш за ўсё скарацілася сетка публічных бібліятэчных устаноў на Брэстчыне і Магілёўшчыне (-38 устаноў) і Віцебшчыне (-31). У асноўным, як не цяжка здагадацца, былі зачыненыя бібліятэкі ў сельскай мясцовасці.

Натуральным чынам скарацілася і колькасць карыстальнікаў бібліятэк. Калі ў 2015-м паслугамі публічных бібліятэк краіны карысталася 3 мільёны 125 тысяч 500 чалавек, дык у 2016 — 3 мільёны 24 тысячы 300 чалавек. Няцяжка падлічыць, што толькі за год чытачоў у бібліятэках стала менш на 101 тысячу 200 чалавек.

Бібліятэкары спрабуюць кампенсаваць гэты адток звычайных наведвальнікаў развіццём інтэрнэт-парталаў і сайтаў, на якіх фіксуецца колькасць віртуальных карыстальнікаў. Калі ў 2015 годзе на бібліятэчныя старонкі завіталі 13,4 тысячы карыстальнікаў, дык у 2016 — 23,5 тысячы. Рост — больш чым на 10 тысяч чалавек. Але даныя пра скарачэнне колькасці карыстальнікаў публічных

бібліятэк на 101 тысячы за год, пра якія ўжо казаў, зроблены... з улікам віртуальных наведвальнікаў. Так што "мінус 101 тысяча" — гэта той статыстычны факт, які паказвае рэальную карціну сённяшняга бібліятэчнага жыцця краіны.

Ёсць у статыстыцы Інтэграванага банка даных устаноў культуры і асобны раздзел, які фактычна і падае лічбы па выкананні мэтавага паказчыка Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2016 — 2020 гады. Гаворка — пра той пункт, дзе апаўдаецца пра колькасць наведванняў бібліятэчных устаноў. Калі ў 2015 годзе такіх было зафіксавана 25 мільёнаў 820,2 тысячы, дык у 2016 — 26 мільёнаў 692,7 тысячы. Такім чынам, за год гэты паказчык вырас на 872,5 тысячы наведванняў, або прыкладна на 103,4%. Так што за мінулы год, калі зыходзіць з наяўных лічбаў, мэтавы паказчык Дзяржаўнай праграмы публічных бібліятэкі краіны не выканалі.

Заўважу, што гэтыя лічбы не канчатковыя — у прадастаўленыя статыстычныя паказчыкі Інтэграванага банка даных устаноў культуры не ўключаныя вынікі дзейнасці бібліятэк, закрытых у 2015 і 2016 гадах, а таксама Нацыянальнай бібліятэкі краіны і сеткі дзіцячых бібліятэк рэспублікі.

Рост у асноўным "народжаны" дзякуючы віртуальным наведванням: такіх у 2015-ым было 2 мільёны 50,1 тысячы, летась — ужо 2 мільёны 884,6 тысячы. Адчуйце розніцу. І што было б, каб гэтыя віртуальныя наведванні засталіся на ўзроўні 2015-га, а не прыраслі на 834,5 тысячы? Карацей, дзякуючы ўсёй тэме інтэрнэту і мабільнаму трафіку...

У аналізаваным мною дакуменце можна знайсці яшчэ багата фактаў — не самых радасных: пра скарачэнне кніжнага фонду бібліятэк (як раённых і сельскіх, так і абласных), пра змяншэнне колькасці новых выданняў, якія паступілі ў раённыя ды абласныя "кніжніцы", пра нізкую кнігавыдачу і скарачэнне кадравага патэнцыялу. Аналіз гэтых лічбаў, несумненна, яшчэ будзе прадстаўлены ў "К" неаднаразова, хоць тэндэнцыя — навідавоку... І ці ператворыцца сённяшні мінус у заўтрашні плюс — пакуль невядома, бо досюль аптымізму адцяперашняй аптымізацыі бібліятэкаркам чакае яўна не даводзілася.

K

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па гэтай ды іншых тэмах нумара! **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by. **Тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97. **Абмяркоўвайце** на акаўнтах kimpressby у сацыяльных сетках!

Па запрашэнні этнахарографі і педагога Міколы Козенкі атрымалася трапіць на залік па побытавых танцах у студэнтаў трэцяга курса кафедры народна-песеннай творчасці Універсітэта культуры і мастацтваў. Падчас канцэрта-справаздачы прадэманстравалі праграму аптымізму семестра. Убачнае справакавала развагі, якімі дзялюся з чытачамі "К", спадзеючыся на зваротную сувязь.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Студэнты паказалі высокі ўзровень харэаграфічнага майстэрства, нягледзячы на тое, што вывучалі побытавы танец усю 4 месяцы. Праўда, народна-сцэнічны танец ім выкладаюць з першага курса, таму нельга сказаць, што гэтыя маладыя людзі ніколі не танчылі, а за семестр навучыліся, як гэта адбываецца са студэнтамі кафедры этналогіі і фальклору ўніверсітэта, якой кіруе Вячаслаў Калацаў. Хоць дысцыпліна і завецца "Побытавы танец", элементы сцэнічнасці адчувацца, усё ж сцэна — родная стыхія гэтых студэнтаў. Танчылі зладжана, яшчэ больш зладжана прыпявалі (а як па-іншаму, калі гэта студэнты кафедры народна-песеннай творчасці?), пасміхаліся публіцы (праўда, і партнёрам таксама),

але адчуванне засталася дваістым.

Ухваляючы вучаніц (а сярод тых, хто здавалі залік — толькі адзін хлопц), Мікола Козенка выказаў думку, што каб яны наведвалі тэматычныя танцавальныя вечарыны, то былі б там самымі папулярнымі дамамі. Але калі тэлеяса асацыюецца ў гэтых студэнтах са сферамі вучобы ды, у будучыні, працы, ці захоць яны танчыць яшчэ і ў вольны час? І ці будзе прафесійнай танцорцы цікава на такой імпрэзе? Ды і на вечарынах сцэнічных выкрутася з падукаваннямі не вітаюцца. Вос для хлопца — так, умненне прафесійна "вясці" партнёрку будзе неаспрэчным

плюсам і на сцэне, і на нефармальнай вечарыне. Такі востры дысбаланс. Хачу заўважыць, што знаёмых хлопцаў, якія даўней маглі быць зусім "ніякімі" танцорамі, пасля заняткаў Міколы Козенкі з "ніякіх" становяцца танцорамі добрымі. Дык што ўжо кажаць пра студэнтаў — будучых прафесіяналаў! Арыентацыя на сцэнічнасць, дарэчы, — гэта рыска не толькі ўніверсітэцкай адукацыі. Танцавальныя школы па самых розных кірунках (лацінаамерыканскія танцы, ірландскія, бальныя) выразна падыяляюцца на тых, што рыхтуюць танцораў на конкурсы, і на тых, што вучаць танчыць "для

на пляцоўцы ля Ратушы, дзе зладзіць фестываль нацыянальнай культуры. Некаторыя нават сцвярджаюць, што танга — гэта фінскі нацыянальны гімн. Музыка адаптавалася да мясцовага нацыянальнага характару, стала падобнай да маршавай, больш мяккай, а рухі — больш цнатлівымі. Мікола Козенка распавядае, што запісаў некалькі варыянтаў выканання танга ад беларускіх бабуль, і ўспаміны аб гэтым танцы ў іх былі досыць яркімі.

Цяпер, калі назапашана дастаткова шмат інфармацыі пра малюнк розных танцаў, музыку, самы час пацікавіцца эмацыйным складнікам, распытаць

Залік як канцэрт

Чаму студэнты не танчаць беларускае танга

Падчас заліку па побытавых танцах. / Фота аўтара

■ У тэму: ліст у рэдакцыю

Патанцуем?

На радыё "Культура" 2 мая прагучала перадача "Маладзёжны ракурс", гасцямі якой сталі выкладчыкі кафедры харэаграфіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Святлана Гуткоўская, Павел Стрэльчанка і студэнтка Юлія Кутузава. Гаворка вялася пра беларускія народныя танцы.

Здзіўлі мяне, да прыкладу, малады выкладчык Павел Стрэльчанка, кажучы пра тое, што ў Беларусі не засталася жывых носьбітаў беларускага танцавальнага фальклору. Але калі праехацца па розных кутках нашай краіны, можна пераканацца, колькі іх, тых самых носьбітаў, жывых, хоць і ў гадах. А сённяшняе моладзь, што вытанцоўвае на народных вечарынах, хіба не пераемнік і не сучасны носьбіт танцавальных традыцый? Як павінны сьбе адчуваць людзі, што яшчэ захоўваюць народны танец, пачуўшы гэтую перадачу?

Нагадаю, шмат у якіх школах Мінска і краіны існавалі ў свой час класы з этнаграфічным ухілам (дзе таксама выкладалі і народныя танцы), але яны былі палічыны немэтазгоднымі. Вядома, на ўсё трэба грошы, але ўдала займацца папулярнасьцю танцавальнага фальклору можна і без іх. Цяпер моладзь сама ладзіць танцавальныя вечарыны ў розных гарадах і мястэчках (Мінск, Бабыруць, Баранавічы, Гродна, Магілёў, Ракаў, Міханавічы і іншыя). У сталіцы ўжо пяты год запар па нядзелі ў Старым горадзе праходзяць для ўсіх ахвотных "Танцавальныя сустрэчы", дзе на практыцы можна засвоіць цэлую нізку старадаўніх беларускіх танцаў.

Да месца будзе ўспомніць і згаданы Паўлам Стрэльчанкам архіў запісаў беларускіх танцаў, што захоўваецца ва ўніверсітэце. Відаць, ім карыстаюцца выкладчыкі кафедры харэаграфіі для напісання навуковых прац. Але для распаўсюджвання і захоўвання традыцыйнай беларускай танцавальнай культуры варта даюць архіў зрабіць вольным для ўсіх ахвотных (напрыклад, хаця б сёе-тое выкласці ў інтэрнэт). Сёння тэхналогіі дазваляюць гэта без асаблівых выдаткаў.

Гаворачы пра народныя танцы, ні слова гасці не казалі пра сучаснае становішча танцавальнай культуры ў краіне. Быццам і няма тых беларускіх танцаў за межамі ўніверсітэта. А тут ёсць што раскажаць: і пра дзейнасць вядомага этнахарографі Міколы Козенкі, і аб'арганізаваны ім конкурсы традыцыйных танцаў і фестывалі, пра Сяргея Выскварку, Алеся Ляся, пра шыраванні Студэнцкага этнаграфічнага таварыства, капэлы "На таку", танцавальнай суполкі гурта Guda і шмат чаго іншага.

Зміцер КРЫМОЎСКИ, чытач "К"

сьбе", даюць азы "сацыяльных танцаў", каб чалавек добра пачуваўся на вечарыне.

Гасцям на заліку раздалі праграмы са спісам танцаў, што ўтрымлівалі звесткі пра іх паходжанне. Студэнты ж развучалі матэрыял па экспедыцыйных відэазапісах Міколы Козенкі. Дык вось, некаторыя творы ўзятыя з рэпертуару ўдзельнікаў конкурсаў пар-выканаўцаў беларускіх народных танцаў. Сярод "заліковых" твораў — сольныя, парныя і гуртавыя танцы, у асноўным з тых, што засвоеныя беларускай вёскай да пачатку XX стагоддзя.

Як Фларыян Чарнышэвіч не трапіў у лік польскіх пісьменнікаў-класікаў, бо быў "адкрыты" надта позна, так і некаторыя адносныя танцы не трапілі ў шэраг "кананічна народных". Сам Мікола Козенка кажа, што калі з'явіўся больш за 50 гадоў, то прынята лічыць яе традыцыйнай. Нават па такім крытэрыі незразумела, чаму ў нас усё танчыць падэсплан, прыдуманую маскоўскім артыстам Вялікага тэатра Царанам у 1898-м годзе, і зусім не надаюць увагі танга, што распаўсюдзілася ў беларускіх вёсках пасля Другой сусветнай вайны. Напрыклад, фіны зрабілі са свайго варыянта аргенцінскага танга культурны брэнд, які прадэманструюць 29 ліпеня ў мінскім Верхнім горадзе,

удзельнікаў даўнейшых вясковых вечарын, пакуль яны яшчэ жывыя. Напрыклад, у Польшчы гэтым займаецца даследчык Анджэй Бенкоўскі. Праўда, ён збірае пераважна ўспаміны пра музыку, а не пра самі танцы. Гэты кірунак паступова набывае папулярнасць і ў Беларусі: нядаўна ў офісе Студэнцкага этнаграфічнага таварыства адрылася выстава "Клецкая музыка" пра вясковыя капэлы. Яе арганізатар, акадэміст і кіраўнік капэлы "На таку" Аляксей Крукоўскі сабраў старыя фотаздымкі музыкаў памежжа Клецкага і Ганцавіцкага раёнаў і ўспаміны пра іх. Дзіўна, але людзі досюль памятаюць імёны музыкаў, якія гралі на наведаных імі паўстагоддзя таму вясельлях!

Вяртаючыся да заліку па танцах, хочацца дадаць пару слоў пра яго арганізатара. Файна, што залік ладзіўся ў форме канцэрта, так студэнты атрымліваюць дадатковы вопыт публічных выступленняў. Але каб зацікаўленыя трапілі ў будынак ўніверсітэта, Міколу Козенку давядзецца склапаць спісы, потым выходзіць гагосці сустракаць на вахту... Але ж гэта падзея, цікавая шырокім колам людзей! Чаму не зрабіць яе адкрытай і шырока рэкламаванай, у першую чаргу пра сайт ўніверсітэта, як канцэрты серві "Фальклор беларускай глыбінкі"?

K

Чаму ў замку шклопакеты

У XVI стагоддзі разам з Джавані Марыя Бернардоні на нашы землі прыйшлі італьянскія тэхналогіі і рэнесансныя прычыны ўз'ядзення палацаў. У тым ліку, і запаленыя аконныя праёмы. Як гэта было прынята ў тагачаснай Італіі, вокны зашкліліся ў адну нітку, прычым шкло было досыць тонкім. Яно змяшчалася ў свінцовую жылку, потым — у металічную раму, а тая — у каменнае абрамленне. Так, прыгожа, але...

Дзмітрый БУБНОЎСЬКІ,
архітэктар, навуковы кіраўнік рэстаўрацыі Мірскага замка

Многія абраўраць з той прычыны, што ў Мірскім замку ўсталяваны шклопакеты. А вось я больш чым перакананы, што гэта правільна. Нават чыста з рацыянальнай прычыны: як ні круці, але цяпло трэба эканоміць. Думаецца, прадкі карысталіся іншай логікай?

за ўсё не ацяпляліся. А ў беларускіх палацах яны доўгі час не пратрывалі і былі замененыя на драўляныя падвойныя венскія вокны. Мо яны менш адпавядалі архітэктурнай стылістыцы, але... практычнасьць узляла верх.

У сваю чаргу, падчас рэстаўрацыі замкавага комплексу мы пайшлі на тое, каб адрадыць яго палац у рэнесансавым выглядзе — разам з адпаведнымі вокнамі. Тым больш, падчас археалагічных раскопак удалася выявіць шмат каменных аконных абрамленняў, прыналежных акуртаў да таго часу, і часткова яны адноўленыя. А само за-

паўненне вокан зрабілі цапкам паводле рэнесансавога ўзору: шкло ў свінцовай вітражнай жылцы, яна змяшчаецца ў жалезную раму, а тая, у сваю чаргу — у каменнае абрамленне. Адным словам, усё як у Італіі.

Але тут ішоў далася ў знакі згаданая праблема: клімат жа ў нас не італьянскі. І таму ўсё вокны палаца прадубляваны сучаснымі металічнымі рамамі са шклопакетамі. Мы тракуем іх як своеасаблівы музейныя вітрыны, што дазваляюць аглядаць сапраўднае вако з інтэр'ера. А звонку яны ўспрымаюцца так, як і было ў часы рэнесансу.

Вяртаючыся да надрукаванага

Патрэбна рэклама? Ды няма праблем!

Калі кіраўнік раёна неаб'якава да культуры роднага краю, яе развіццё не выклікае сумневу. Гэта як эпіграф да згадкі, што ў "К" № 23 былі апублікаваны артыкул "І булачка да чаю...", дзе апроч іншага гаворка ішла пра рэкламныя банеры на трасе Мінск — Полацк, якія піярэлі культурныя брэндзі Глыбоччыны...

Яўген РАГІН

На нашу публікацыю адгукнулася намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Глыбоцкага райвыканкама Людміла Карніловіч. Вось што яна распавяла: — Прыдарожныя банеры з'явіліся летас у выніку рэалізацыі праекта "Ганарымся Глыбоччынай". Як вядома, нам ёсць чым ганарыцца. Маю на ўвазе не толькі Язэпа Драздовіча, Ігната Буйніцкага, Паўла Сухого. Наш горад па выніках рэспубліканскага агляду-конкурсу 2012 года займе статус самага прыгожага раённага цэнтру. А яшчэ Глыбокае — вішнёвая сталіца. Цікавым падаецца і тое, што наш край мае чатыры гісторыка-культурныя нематэрыяльныя каштоўнасці: тэхналогіі выпечкі жытняга хлеба, вырабу маляванак і масленага барана, абрад "Насіць намётку". Словам, наш старшыня райвыканкама Алег Морхат ініцыяваў патрыятычны праект: усе гэтыя цікавосткі адлюстраваны ў прыдарожным рэкламе. Што мы і зрабілі...

Людміла Фёдарэўна казала пра ўсё гэта з вайкім пацудам гонару і за раён, і за яго жыхароў. Для кіраўніцтва іншых рэгіёнаў краіны, для работнікаў культуры іншых раёнаў і абласцей удакладняю: на рэалізацыю маштабнага рэкламнага праекта з здарэжанага бюджэту не выкарыстана ні капейкі. Кі-

раўнікі прадпрыемстваў і арганізацыі Глыбоччыны дапамагі агульнай справе, хто чым мог. Так былі адшуканы матэрыялы для банерных стоек і праведзены зварачныя ды мантажыныя работы. А макеты мастацкага афармлення рэкламных шыццоў рабілі выкладчыкі дзіцячай мастацкай школы імя Язэпа Драздовіча. Усё атрымалася (глядзіце ілюстрацыі) вельмі пераканана. Нават канкрэтныя носьбіты традыцый адлюстраваны: тыя, хто ўнікальны хлеб гатуе ды маляваныя дываны робіць. Паўтарыся, падобных праектаў на Беларусі яшчэ не было. Дый надакучыла, да прыкладу, пісаць пра тое, як на журналісцкае пытанне "Чаму не рэкламуеце свае брэндзі?" даводзіцца чуць ці не аднастайнае: "Дорага каштуе!" Сладарства, такі даказ — ужо не актуальны! Не, я разумею і тое, што не паўсюль наладжаны шчыльны кантакт паміж аддзеламі ІРКМ і мясцовым кіраўніцтвам. Наладжвайце! Наяўнасць такога стасункавання — таксама прыкмета патрыятызму, бо на Беларусі спрадвеку ўсе агульныя справы рабіліся талакою. Ці ж варта забывацца на традыцыйны спосаб продажу?!

І гэта яшчэ не ўсё аповед пра піяр. Нядаўна старшыня Глыбоцкага райвыканкама Алег Морхат ініцыяваў чарговы праект (як працяг вышэйзгаданага). Ён называецца "Ля вытокаў духоўнасці: святыні Глыбоцкага краю". На гапоўняй вуліцы раённага цэнтру (вуліцы Горкага) ёсць стадыён. Вось на яго агароджы і мяркуецца змясціць выявы мясцовых храмаў, якія маюць гістарычную ды архітэктурную каштоўнасць. А такіх на Глыбоччыне — больш за дзясяткі. Карацей, план — канкрэтны, а талачна распачынае рэалізацыю. Значу напрыканцы для іншых: "Вучыцеся!"

"Дыямэнты" выглядаюць незаўважна

У ёй абавязкова прысутнасць вядомых шырокай публіцы зорак, на выступы якіх дакладна пойдзе глядач. З другога боку — незаўважныя на першы погляд "дыямэнты", тое, што можа быць гонарам Беларусі, бо нездарма ж менавіта на нашай зямлі праводзіцца "Славянскі базар...", і мы мусім гэта прайграваць.

Марына РАМАНОЎСКАЯ,
гала-канцэрта адкрыцця фестывалю "Славянскі базар у Віцебску", намеснік гендырэктара Цэнтра культуры "Віцебск"

Віцебскі летні амфітэатр — гэта вельмі вялікая пляцоўка. Прадаць туды глядацкія білеты не так лёгка, таму праграма фестывалю — гэта заўжды кампраміс.

Але "Славянскі базар..." — гэта фестываль не толькі эстраднага спеву, а розных мастацтваў, што дазваляе мне адзібляць той жа канцэрт адкрыцця такімі "брыльянтамі", як сучасная харэаграфія. А ў гэтым кірунку ў Віцебску ёсць што паказаць — усё ж такі профільны міжнародны фестываль праходзіць у нас не першы год.

Я ў захапленні ад таго, чым займаецца гурт электроннай музыкі Shuma, і ганаруся, што ў нашай краіне ёсць такі калектыў. Сёлета рыхтуем з імі запіс паводле іх лепшых твораў спецыяльна для канцэрта адкрыцця "Славянскага базару..." Shuma прапагандае

беларускую аўтэнтчную культуру таў, што гэта абавязкова трэба паказаць людзям, і мы пакажам. Такія моманты асвятляюць ужо сфарміраваны фармат і напаяняюць яго чымсьці асаблівым.

Іта тычыцца і агульнай праграмы за межамі амфітэатра — фестывальная атмасфера павінна адчувацца не толькі на пляцоўках, але і на вуліцы. Напрыклад, не згубіць актуальнасці "Горад майстроў", бо рамеснікі думваюць над новымі вырабамі, а людзі па-ранейшаму іх набываюць, толькі з пункту гледжання формы гэта частка фестывалю ўжо стала традыцыйнай. Яна патрэб-

ная, але мусіць мець новы кантэнт. Гадзі чатыры таму, калі публіка прывычала, калі да "Тэатральных сустрач", з'явіўся "Ялечны квартал", які стаў збіраць у Віцебску камерныя тэатры дзіцяч усяго свету, чым прыцягнуў да сябе ўвагу.

Артысты, гурты і мастакі, якія з'явіліся ў Віцебску тры гадзі таму як уздольнікі фэсту вулічнага мастацтва "На сямі вятрах" — гэта ж цапер упрыгожанне горада. З іх дапамогай Віцебск прыцягнуў да сябе іншую аўдыторыю. Увесь час нараджаюцца і рэалізуюцца ідэі, бо любы фестываль мусіць абнаўляцца. Да чаго нам імкніцца — яшчэ шмат варыянтаў, але ўсё рабіць трэба паслядоўна і па меры магчымасцяў, не абмінаючы ўвагі тое, што ўжо напрацавана за дваццаць шасць гадоў.

Занатавала Вераніка МОЛАКАВА

Вы заўважалі, што, калі трапляеш з шумнай вуліцы ў бібліятэку, здаецца, быццам час запавольвае хаду: там, звонку, жыццё кіпіць, людзі спяшаюцца па справах, а тут — цішыня, раўнамерна-натаропна цікае гадзіннік на сцяне. Вы, магчыма, скажаце, што сёння неабавязкова хадзіць у бібліятэку, каб атрымаць патрэбную інфармацыю: практычна любую кнігу можна купіць ці знайсці патрэбныя звесткі ў інтэрнэце? А мне здаўна чуць такое меркаванне. Папяровая кніга — гэта папяровая кніга, а інтэрнэт — гэта інтэрнэт. Гаворка пра розныя формы падачы інфармацыі, якія дапаўняюць, а не адмяняюць адна адну. Можна толькі вітаць разнастайнасць, узаемадзеянне, шырыню.

"Грызу" бібліятэчныя грані

Ганна РАБІЦЭВІЧ,
загадчык Раздзялавіцкай сельскай бібліятэкі Ганцавіцкага раёна Брэсцкай вобласці

Скажыце, як часта вы наведваеце бібліятэку, і я скажу, хто вы. Я наведваю бібліятэку кожны дзень, таму што я — бібліятэкар. А гэта значыць, я — у ліку тых, хто не ўяўляе сябе без кнігі.

звычайна Храмам. А бібліятэкар — не проста службовец пры кнігах. Ён — іх праваднік у жыццё, калі хочаце — самаахварны мясіяр.

Таму натуральна, што ў апошняй гады мы з калегамі пільную ўвагу надаем не толькі рэканструкцыі бібліятэчнай прасторы, але і стварэнню ўмоў для рэалізацыі права асобы на свабоду самавыяўлення. Так што апошнія дзесяцігоддзі можна смела назваць перыядам рэфармавання бібліятэчнай справы, прафесійнай і творчай рэалізацыі бібліятэкараў.

Шматлікія літаратурна-музычныя святы, гульні,

прэзентацыі носяць не толькі забаўляльны, але і асветніцкі характар. Так, мы хочам здзівіць інфармацыяй, "зачарваць" кнігай, падзяліцца фантазіяй. Так, наш чытач, і малады, і стаўлы, мае вострую патрэбу ў актуальнай інфармацыі. А попыт, як вядома, нараджае новыя праблемы: напрыклад, як зрабіць працу больш адраснай, якую форму дзейнасці выбраць, каб яшчэ і будучыню прадбачыць.

Я "грызу" бібліятэчныя грані навуку, стараюся ўвядзіць навацыі. Ведаю, што для кагосьці з вайкі калег — гэта ўжо норма, аднак гэтак

Але сустрача з добрай кнігай — гэта як сустрача з чалавекам. Пра яе наступствы можна казаць колкі заўгодна. Уплыў кнігі — з'ява вельмі індывідуальная, але відэочасна. Вось таму бібліятэку і на-

Банеры, што рэкламуюць культурныя брэндзі Глыбоччыны.

— **Валянціна Іванаўна, для вас кожны год — за тры па сваёй напружанасці. Летась яшчэ і юбілей быў ваш асабісты. Вас пазнаюць на вуліцах?**

— Я вам лепш такую гісторыю распавядаю. Стаю аднойчы ў чарзе па пенсію, адзін мужычок углядаецца гэтак у мяне ды кажа: “Кагосьці вы мне нагадваеце!” Я маўчу: маўляў, ці мала падобных людзей. А ён працягвае: “Ведаеце, у нашым доме адна артystка жыве — Харошкая завецца”. Нейкая жанчына падхоплівае: “А вы былі на канцэрце “Харошак”? Бачылі, як танцуюць?” — “Не, я па тэлевізары”. — “Дык па тэлевізары зусім не то! Мы з сям’ёй на ўсе іх канцэрты ходзім. Паглядзіш — жыць хочацца!” Пачуўшы гэта, я ўзрадавалася, але патроху дадому пасунулася. Раптам і сапраўды пазнаюць — а я ў чарзе па пенсію, як усе, стаю.

— **І што — разбурыцца міф пра артыстычную багему?**

— (Усмixaецца.) Хай лепш людзі думваюць, што я нейкая асабліва, дзесьці па-за побытам.

— **Хіба ж вы не такая? Для пачатку — такое пытанне: вы не патэнтавалі назву “Харошкі”? Нейк хацела знайсці ў інтэрнэце школу, што існуе пры ансамблі, а мне пашукавік выдаў іншыя аднайменныя калектывы: дзіцячую танцавальную студию ў Кіеве, дзіцячую тэатр-студию эстраднага танца ў Барнаўле...**

— Ды зараз гэтых “Харошак” шмат! Нават у Беларусі ёсць ажно дзве вёскі з такой назвай. Адна на Брэстчыне, другая — ля Магілёва, менавіта ад яе і пайшла наша назва.

— **Але вы — брэнд краіны! Як вы маглі не запатэнтаваць сваю назву?**

— Гэта, пэўна, трэба было б улічваць. Але ж я практычна не вылажу з балетнага класа. Бо каб падтрымліваць зробленыя праграмы і нумары, захоўваць адпаведны ўзровень, трэба займацца. Дый у такіх арганізацыйных пытаннях, асабліва калі трэба штосьці “прабіваць”, грошы падлічваць, я не арыентуюся. Імкнуся іх пазбягаць. Адзінае, што магу — прасіць для кагосьці іншага. Памятаю, як яшчэ ў савецкі час хадзіла “выбіваць” самую першую кватэру — для нашага мастака. У яго было ўжо трое дзяцей, а яны жылі ў пакойчыку памерам з кухню. І яму далі чатырохпакатковую. Для мяне гэта такое шчасце было!

— **А што тады — самае страшнае няшчасце?**

— Калі ансамбль пакідаюць сапраўдныя таленты. Пасля такіх страт неаднойчы заракалася: усё, сыду. А потым, здараецца, ці ліст хтосьці з прыхільнікаў дашле, ці нават верш у наш гонар — і разумееш: трэба працаваць.

— **Ці ж можна рукі спускаць? За вашымі плячыма столькі творчых перамог! Адны толькі гастрольныя маршруты чаго каштуюць!**

— Так, дзе мы толькі ні выступалі! У многіх краінах нас усё прасілі паказаць на карце, дзе ж ваша Беларусь. А да аднаго з нашых замежных выступленняў там нават такую афішу зрабілі: карта, на ёй праз увесь ліст напісана “Еўропа”, а ў цэнтры — Мінск. Шкада, што ў час рамонту будынка філармоніі практычна ўсе плакаты, афішы, многія іншыя рэчы бясплёдна зніклі — згубіліся дзясяці падчас пераезду. Але было і тое, што як “рэчывы доказ” звышчэй з сабой немагчыма. Памятаю, выступалі мы ў Амерыцы ў адным з опер-

Сустрэчы з мастацкім кіраўніком Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага заслужанага харэаграфічнага ансамбля “Харошкі”, народнай артысткай Беларусі Валянцінай ГАЯВОЙ мы планавалі даўно. А тут яшчэ і дадатковая нагода здарылася — еўрапейскае гастрольнае турнэ з маштабнай праграмай. Гаварылі пра усё: і пра ранейшыя паездкі калектыву, і пра трыя праблемы, што перад ім паўстаюць. Назіралі і “прагон” праграмы, з якой “харошкаўцы” выправяцца ў доўгую дарогу. Валянціна Іванаўна — чалавек надзвычай адкрыты, шчыры — дзялілася з намі і ўсім “набалелым”, і самымі шчаслівымі момантамі творчасці, якая для яе і ёсць сінонім жыцця.

Падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ

“Харошкі” vs. Riverdance: хто пераможа?

ных тэатраў — два канцэрты запар: а 12-й і а 18-й. Пад’язджаем да тэатра, а там праз увесь фронтон вялізны банер — бясконая чарада маіх дзятчат з раскрытымі фартухамі. Адкуль, думаю, яны такое ўзялі? Няма ў маіх нумарах такой доўгай лініі: у нас сцэны на яе не хопіць. Прыглядаюся, а яны ўзялі адзін з нашых здымкаў, “працягнулі” яго ўздоўж за кошт ягоных копіяў — і атрымаўся “новы танец”!

Ці ўздаю 1979 год. Выстава дасягненну народнай гаспадаркі Савецкага Саюза ў Лондане. Абралі нас туды, можна сказаць, выпадкова. Камісія з Масквы, якая павінна была рабіць адбор, у першы вечар свайго прыезду патрапіла на наш канцэрт. І адразу вынесла рашэнне: вы нам падыходзіце. Нас тады вылучаў акурат гэты сінтэз: танцы, спевы, інструментальная група. Сёння па такім прыцыпле існуюць многія калектывы, а на той час гэта было ў навіну. Паглядзеўшы нашы выступленні, праз два гады па такім сінтэтычным шляху пайшоў расійскі ансамбль “Русь”, іншыя творчыя аб’яднанні. Ну, а на ВДНГ у Лондане мы зрабілі фурор. Спачатку ўсё бы-

ло вельмі напружана, нервова. На мяжы “арыштвалі” нашы касцюмы, і мы першыя дні былі простымі гледачамі. Публікі амаль не было. Але потым — колькасць наведвальнікаў расла як снежны камяк. Мы выступалі і штодзень — па два, а то і тры разы. Нам гаварылі, што гэта будучы сцяпы 15-хвілінныя выходы, але мы павезлі праграму на два аддзяленні, бо яшчэ павінен быў адбыцца канцэрт у Нотынгеме — горадзе-пабраціме Мінска. І я, заўважыўшы цікаваць публікі, пачала штурх ваўраўваць спалучэнне нумароў, каб нашы прыхільнікі, пагуляўшы па выставе і вярнуўшыся да нас, маглі ўбачыць штосьці новае. Сама выстава была аздаблена з размахам, вельмі відовішчна. Побач з нашым павільёнам усталявалі бярозу — што называецца, “ва ўвесь рост”, елку, паставілі чучалы зубра, ваўка, зайчыка — не адрозніш ад жывых. А побач, праз масточкі цераз роў з вадой, змяшаліся вакальны ансамбль з Грузіі і Дом мод з Масквы. Яны ўвесь час, як і патрабавалася, паўтаралі заплянаваную праграму. А мае артысты, акрамя ўсё новых нумароў, яшчэ імпрэві-

завалі, выходзячы з прапанаваных абстаўінаў. Знакаміты Фёдар Балабайка — той увогуле пачаў свайго “каня” паіць у тым ірве. Натоўп ля нас збіраўся — не ўціснуца. Такой папулярнасцю на ўсёй ВДНГ карысталіся хіба замарожаны маманцэнак і касмічны рыштунак Гагарына. На наша выступленне прыходзіла нават Маргарэт Тэтчар, потым руку мне паціскала.

— **Вось адсюль, калі ласка, больш падрабязна.**

— Нейк мне гавораць: “Заўтра вам трэба быць да 9-й гадзіны, прыйдзе Маргарэт Тэтчар”. — “А хто гэта?” Яна тады яшчэ толькі толькі да ўлады прыйшла, я прозвішча не паспела “вывучыць”. Дый думаю сама сабе: ну, якое можа быць выступленне а 9-й раніцы? Ды перад “першай лэдзі”, якая спачатку ўвогуле хацела тую выставу забараніць, але давялося б выплочаць вялікую няўстойку, бо ўсё ўжо было збудавана і падрыхтавана. Аднак і праўда — прыйшла, дакладна ў азначаны час. І была ў захалпенні! А потым у тамтэйшай прэсе з’явіліся публікацыі пра той яе візіт. На пытанне, што яна больш за ўсё ўпадала на выставе, Тэтчар адказала: “Маманцэнак Дзіма, касмічны павільён і “Харошкі”. Дарчы, гэта была далёка не адзіная сустрэча “на вышэйшым узроўні”. У Фінляндыі на нашых канцэртах быў тагачасны прэзідэнт той краіны Уга Кеканен. У 1977-м мы выступалі для караля Ірданані Хусейна. Мы тады былі на гастролях у Сірыі, і адтуль, паглядзеўшы канцэрты, нас тэрмінова перавезлі ў ірданскую сталіцу Аман, у вялізны культаурна-спартыўны цэнтр караля

выпусцілі на сцэну. А ўжо як яны выйшлі, як першы раз толпулі, дык зала адразу пачала падтрымліваць у такт — і так увесь нумар да канца.

— **У чым жа сакрэт — мабыць, у энергетыцы?**

— Прымуць артыстаў скакаць ды вярцецца — праца не велькая. А ўкладзі ў нумар глыбінны сэнс, палітру зменлівых эмоцый, а не адно “радаць праз край” — куды больш складана. Вы ж ведаеце маю праграму “Беларусы” — я ледзь не ўсё жыццё яе выношвала. І так практычна з кожным нумарам: у любові рух укладзена вельмі шмат. “Харошкі” — той рэдкі калектыву, які выклікае фурор не толькі віртуознымі, але і павольнымі лірычнымі нумарамі. Рэпертуар у нас — неабсяжны. І хочацца захаваць яго, пакінуць пасля сабе ў добрым стане. Бо калі Украіну пазнаюць па гапаку, дык Беларусь — па “Харошках”.

— **Сёння ўвесь свет ведае, да прыкладу, ірландскі танцавальны фальклор — найперш праз ансамбль Riverdance. Ці можа быць штосьці падобнае з беларускім танцам — праз тых ж “Харошкі”?**

— На гэта патрабуюцца мільёны. У 2002 годзе мы выступалі ў Амерыцы, аб’ездзілі чатыры штаты, пабывалі і ў Лос-Анджалеце, і ў Лас-Вегасе. Дык нам там казалі: вы больш цікавыя, чым той жа Riverdance. Бо ў іх усё надта аднолькава, аднапланова, а ў вас — такая разнастайнасць! Як мы прыхалі, мне адразу казалі: калі на ваш канцэрт прыйдзе такі і такі знакаміты крытык, дык нават калі ён напіша пра вас усялякую брыдоту, вы адразу станцеце вядомымі. А ён напісаў столькі добрага і цікавага! Убачыў у нашых нумарах нават тое, пра што я і не здагадалася. Позірк звонку, а тым больш з пункту гледжання іншай нацыянальнай культуры, заўсёды крыўку іншы — і гэта цябе развівае. Пасля той паездкі павінен быў быць заключаны кантракт на пяць гадоў. Прыязджаем дадому — праверка: дзе грошы? Разбіраліся не толькі з намі — падключылі Інтэрпол, пачалі “трэсці” нашага амерыканскага імпрэсарыя (а ён нас папярэдзваў, што тая паездка будзе пробнай — не столькі дзеля цяперашніх грошай, колькі на будучыню). У таго здарыўся сардэчны прыступ, ён памёр — і нашы пяць гадоў кантракта сышлі разам з ім. А ў мяне тады дзве трэці калектыву сышлі: каму ты “разборкі” будучы даспадобы?

— **Дзіўна, што ваш калектыв дагэтуль не мае звання Нацыянальны. Вы не займаліся гэтым пытаннем?**

— Яшчэ як займалася! Званне ж дае не толькі прэстыж, але і магчымасць павысіць заработную плату. Склалі паперу, дзе тлумачылі, што “Харошкі” і былі заснаваныя, каб захоўваць, развіваць, папулярнаваць нацыянальную багаці. З гэтым лістом я хадзіла па ўсім мінастрствах: працы, фінансаў, вядомы, культуры. Паўсюль са мной быццам пагаджаліся, але распардажэнне не падпісвалі. Добра, што хадзі пагаджаліся! Бо ў савецкія часы адзін чыноўнік на мае просьбы казаў: “Што ты мне тут песні спяваеш? Танцаваць — не працаваць”. А тут хадзі пагаджаліся. Праўда, так і не падпісалі — затое далі дадаткова дзесяць штатных адзінак. І тое было добра! А, а зараз у выніку аптымізацыі аказаліся скарачаны 26 штатных адзінак — гэта ж палова складу! Я ледзь выжыла пасля такога ўдару. А збірала ж

я свой калектыву па кроплях. Спачатку быў невялікі гурт. Потым штатны расклад паступова павялічваўся: на дзесяць адзінак, праз пэўны час — яшчэ на дзесяць. І раптам — гэтакі скарачэнне. 3-за гэтага "абрынулася" такія праграмы, як "Беларусы", "Палацкі шытак", "Бывай, XX стагоддзе!" У тым выглядзе, як яны задумваліся, цяпер іх паказаць немагчыма. Засталіся некранутымі хіба асобныя нумары, разлічаныя на малую колькасць удзельнікаў. Зараз я перааблака "Зімачку", "Вясну", што ўваходзілі ў праграму "Беларусы". Да кожнага з блокаў дадала новыя нумары, каб атрымаліся дзве асобныя праграмы — кожная працягласцю па гадзіне. Але ўсё роўна — мы змаглі паказаць іх цалкам не больш як па два разы. А між тым, праграма "даспявае", калі праходзіць добрую "абхатку", калі пакажаш яе разоў дзесяць. Так, тыя ж "Беларусы" былі "невялікімі" — найперш, 3-за сваёй масавасці, звязанай з дадатковымі выдаткамі пры пераездах. Для падобных праграм патрабавалася стацыянарная сцэна, бо гэта — практычна тэатр. І ў свой час я неаднаразова ставіла пытанні аб вылучэнні нашаму калектыву свайго памяшкання, каб можна было ладзіць не толькі канцэртныя праграмы, а сцэнальныя спектаклі, праводзіць шырокую асветніцкую, а таксама даследчую працу. Гэту думку я выказвала кожнаму міністру культуры і іншым дзяржаўным чыноўнікам. Бо тыя ўмовы, у якіх мы працуем, зусім не садзейнічаюць развіццю калектыву і, шырэй, мастацкаму асэнсаванню нацыянальнай танцавальнай культуры. У нас маленькі балетны клас, у якім не разгразіць. А такія нумары, які да прыкладу, "Вясновыя скокі" ці "Калыда" — гэта ж буйныя масавыя сцэны, насычаныя тэатральнасцю. Як іх у такіх умовах можна нармальна "развесці", адрэптаваць? Разумею, што тую планку, якой мы дасягнулі за сорак гадоў існавання калектыву, зніжаць нельга. Але ў цяперашніх умовах гэта робіцца ўсё больш складана. Справа ж не толькі ў памяшканні — у заробках таксама. Пры ўсіх тых скарачэннях, пра якія я казалася, такога гаротнага становішча з заробкамі, як цяпер, здаецца, яшчэ не было.

— Чым большыя артысты, тым меншы заробак?

— Ды тут не да смеху! Танцавальная прафесія не патрабуе дакладнага ведання замежных моў — язджай, куды запрасяць. Вось і атрымліваецца: з аднаго боку — Кітай, дзе вялікі попыт на нашых артыстаў. З другога — Берлін, ля якога адкрылі парк, пабудавалі пляцоўку і робяць выступленні для турыстаў. Дык там пераважна — мае артысты. Бо там ім плоцяць ад тысячы еўра. А ў мяне яны атрымліваюць — ад 150-ці беларускіх рублёў. І як, скажыце, канкураваць?

— Выступаць у замежжы "для турыстаў" усім калектывам.

— Дык такое ж і сапраўды было — і неаднойчы! І ў Еўропе, і ў Санкт-Пецярбургу праводзіліся летнія канцэрты для турыстычных груп — і нас туды запрашалі. Каб не тыя запрашэнні — у прыватнасці, у тады яшчэ Ленінград, у нас не было б ні гістарычнай праграмы "Палацкі шытак", ні "Бывай, XX стагоддзе!" Летні "неканцэртны", асабліва ў Беларусі, час, калі ўсё займаюцца лецішчамі ды гарадамі, мы толькі гэтымі гастролімі і жыві. Нас слялі ў вялікім гатэлі "Ленінград", там жа была зала, дзе

мы выступалі, і тую сцэну мы выкарыстоўвалі па адным-два месяцы, бо яна цалкам была ў нашым распараджэнні. Зранку ставілі новыя нумары, рэжыравалі, увечары — выступалі. Потым адчыніўся другі такі гатэль — "Пулкава", таксама са сцэнай, і мы працавалі там. Менавіта тады і ставіліся новыя праграмы, бо там, на гастроліх, былі для гэтага ўмовы.

— Дык, можа, і нашым турыстычным арганізацыям падкажае, каб зрабілі штосьці падобнае?

— Самае цікавае, што навучыліся мы працаваць на турыстаў спачатку дома! Яшчэ ў саветскі час тры гады запар такія канцэрты ладзілі ў нашай філармоніі. Да нас ездзілі чыгнікамі палкі — і практычна ўсе яны потым ішлі ў філармонію на канцэрт, а ў антрактах беглі ў закусілісе дэфіцэнтам гандляваць. Але потым гэта сышло, і мы пераклучыліся на Ленінград. Далей такія ж запрашэнні былі ў Італію — непадалёк ад Венецыі, у іншых мясцінах, дзе ёсць вялікія залы. Такія гастролі давалі значны прыбытак (заробкі заўжды былі маленькія — менш, чым у іншых калектываў): артысты ж умеюць нават на сучасных жэноміц, беручы ежу з сабой.

А цяпер як утрымліваць? Дрэна і тое, што большасць артыстаў "падпрацоўвае", дзе толькі можна. Нават там, дзе я не хацела б іх бачыць: дзяўчаты могуць танчыць у начных барах, хлопцы — працаваць там барменамі, а яшчэ яны ўсталёўваюць вокны, дзверы, столі, клеюць шпалеры, па начах становяцца таксістамі. А ў кожнага свае складанасці: хворая маці, якую трэба даглядаць, сястра з малым дзіцём, якая засталася адна, іншыя жыццёвыя праблемы. Мне іх вельмі шкада, бо калі бачыш адоранага чалавека, адразу бачыш і ягоныя перспектывы. Але... ён не можа займацца адно творчасцю — і марнуе час, сваю маладосць ды здароўе на тое, за што плацяць. Ці гэта не разбазарванне талентаў?

А між тым, у нас працуюць папраўдзе "мультиартысты". Яны сумяшчаюць не толькі інструменты, валодаючы адразу некалькімі, але і жанры — могуць і танчыць, і на музычных інструментах іграць, і спяваць. Адначасова! Нават у ансамблі Маісеева гармонікі — камуфляжныя: той, хто ўпрысядку скача, на ім граць не ўміе. А ў нас усё гэта сумішчае адзін чалавек — так, як гэта было ў народзе. І ў нас ужо пяціра такіх гарманістаў-танцорцаў! Гэта і надае нашаму калектыву адметнасць, рысы сапраўднай народнай культуры. Калі ў 1970-я пачынала "адкопчаць" старадаўнія народныя прылады, на якіх гралі, з мяне смяяліся: маўляў, няўжо нармальныя інструментаў не хапае? Дый артысты не надта былі радыя, нават спрачаліся: "Мы кансерваторыю заканчвалі, а вы нас невядома на чым граць вымушаеце!" Асабліва гэта тычылася раслінных інструментаў — "кленаў", як мы іх называлі: разнастайных каласкоў, чарота, багуна. Сёння такое не ў навінку, а тады многія ўспрымалі іх за нейкі цырк. Даводзілася пераконваць, што іначай нумар зусім не так глядзецца будзе, многае страціць. І сапраўды — у замежжы такія інструментальныя ўстаўкі карысталіся неверагодным попытам, збіралі ў закусілісе сцэнальныя натуры скептыкаў і проста цікаўных. Усім не цяпералася правярць, ці не падман усё гэта — муляж ды фанаграма: ну, як могуць тыя

■ "Прымуслівы артыстаў скакаць ды вярцецца — праца невялікая. А ўкладзі ў нумар глыбінны сэнс, палітру зменлівых эмоцый, а не адно "радасць праз край" — куды больш складана. Рэпертуар у нас — не абсяжыні. І хочацца захаваць яго, пакінуць пасля сябе ў добрым стане. Бо калі Украіну пазнаюць па гапаку, дык Беларусь — па "Харошках".

каласкі гучаць? У той час якраз пачалі фанаграмы распаўсюджвацца, а ў нас заўсёды ўсё было жыёмым — вось і не верылі, пакуль мы ім асобна на кожным такім "кмене" не сыграем.

— Музыка сапраўды адыгрывае вялікую ролю ў вай вашых пастановак, і, шырэй, ва ўсёй дзейнасці калектыву.

— Пачнём з таго, што яна мяне натхняе. Калі атрымліваецца добрая музычная кампазіцыя, я адразу ўспрымаю яе як тую "застаўку", ад якой можна адштурхоўвацца і працягваць фантазіраваць далей, нават ствараць іншыя кампазіцыі, бліжэй паводле тэматыкі. Здаралася і такое, што нейкую музычную кампазіцыю я далучала ў праграму ў якасці "інтэрмедый" — каб крыху "разбавіць" танцавальныя нумары, асабліва калі народу не хапала: трэба ж артыстам хаця пераапрунчаць! А пасля аказвалася, што тыя "ўкрапанні-дадаткі" становяцца аднымі з самых любімых у публікі. І я пачынала ставіць на іх харэаграфію. Потым смяялася: маўляў, бачыце, як трэба ставіць "падтанцоўкі"! Вось зрабіла "падтанцоўку" — а тая стала асобным нумарам. Зрабіла другую — тое ж самае.

На цяперашні час у нашым калектыве сабраліся папраўдзе цудоўныя музыканты. Многія працуюць яшчэ і ў іншых арганізацыях, выкладаюць, але ў ансамблі, як яны самі мне гавораць, "кайфуецца". Бо на тое, што я ім прапаноўваю, яны спачатку шырока вочы расплюшчваюць: няўжо гэта магчыма? А потым робяць — і робяць цудоўна. Зараз і вакалістка выдатная да нас прышлі. Ці надоўга? Не ведаю...

■ "Большасць артыстаў "падпрацоўвае". Нават там, дзе я не хацела б іх бачыць: дзяўчаты могуць танчыць у начных барах, хлопцы — працаваць там барменамі, а яшчэ яны ўсталёўваюць вокны, дзверы, столі, клеюць шпалеры, па начах становяцца таксістамі. Мне іх шкада, бо калі бачыш адоранага чалавека, адразу бачыш і ягоныя перспектывы. Але... ён марнуе час, сваю маладосць ды здароўе на тое, за што плацяць".

— 3 самага пачатку, калі я яшчэ толькі стварала калектыв, дык арыентавалася на Ігара Маісеева, з якім асабіста была знаёма. Ён вельмі любіў наш ансамбль! Калі мы выступалі ў Маскве, заўжды прыходзіў на нашы канцэрты, нават ва ўзросце больш за сто гадоў. Проста так пераканаць яго, што ты штосьці можаш, — складана: ён далёка не ўсіх вітаў. А мяне падтрымаў, прычыю ў самы складаны момант. У нас жа першае дзесяцігоддзе ўвогуле не было аніякага памяшкання. І нам яго не збіраліся даваць! Чакалі, калі калектыв "разваліцца" ці, можа, я сама сыду, каб можна было пытанне зкрыць. А Маісееў сваім аўтарытэтам дапамог. Але ж я і без таго ў яго заўжды вучылася, як трэба справу ладзіць. Ён, дарэчы, заўсёды казаў: маісееўцы будуць жыць столькі, колькі будзе існаваць школа Маісеева. Быў час, у нас памяшканне школы-студыі адабралі. Потым я студыю аднавіла, але нармальна працаваць, па сутнасці, няма дзе: у адной зале не размясціцца. Зранку — рэпетыцыі ансамбля, пасля абеду — групы школы-студыі. А ў тым балетным класе няма ні вокнаў, ні добрай вентыляцыі. І што рабіць? Быў час, для школы-студыі вылучылі паверх у адным з будынкаў. Па маёй просьбе прыбылі калонны ў зале, каб там можна было займацца харэаграфіяй. Мы тое памяшканне ўжо добра абжылі, я туды і сцэнічныя строі, і сваю ўласную бібліятэку па харэаграфіі перавезла. А потым працяем-

■ "Да мяне часта прыходзяць з просьбамі: маўляў, нам вельмі падабаецца ваша "Вясюлуха", мы хочам, каб яна была і ў нашым рэпертуары. Я ў такіх выпадках адказваю: "Паспрабуйце". — "А можна вашу музыку?" — "Можна". Нават кампакт-дыскі даю з запісамі".

ся неяк з гастролі — нас чакае астранічная сума за арэнду, якую раней аплочваў Мінгарвыканкам. Я кінулася ў розныя інстанцыі, быццам бы пайшла насустрэч. Але... замест нашых педагогаў прызначылі іншых, скаралі класіку, увялі танец жывага, эстраднага кірунку. Ці гэта мая студыя? Так і скончылася тая эпопея з уласным памяшканнем. Але тыя, хто ў мяне працуе — з любоўю да радзімы, з павагай да народных традыцый, — гэта найперш нашы выхаванцы, са студыі. Прыходзіць, вядома, і іншыя, але рэдка хто з іх застаецца працаваць тут да пенсіі. Бо складана, цяжка. Добра падрыхтаваныя хлопцы бываюць з Гродзенскага каледжа мастацтваў, але дзе ім тут жыць? І як карміць сям'ю? Мінчане — і тыя сыходзяць, ледзь толькі штосьці знойдуць. Зараз увогуле перастала прымаць у калектыву кагосьці збоку: не мае сэнсу. Бо застаюцца хіба "хворыя", як і я, на гэту працу.

— На сайце вашай школы-студыі пазначана, што навуцанне выдзецца паводле вашай аўтарскай праграмы. Ці была яна выдадзена, надрукаваная, запісаная на відэа? Наколькі ўвогуле яна даступная іншым выкладчыкам — у тых жа школах мастацтваў? Бо на вашы выступленні некаторыя кіраўнікі ўвесь свой дзіцячы калектыв прыводзяць, нават з іншых гарадоў прывозяць (бачылі, як з Салігорска ехаў аўтобус школы мастацтваў), каб паглядзець, як трэба танцаваць.

— Усё гэта цудоўна, але школы мастацтваў папросту не змогуць працаваць так, як "Харошкі". Бо ёсць розныя ўзроўні навучання: для прафесіяналаў высокага рангу, для аматараў. Мы даём сваім выхаванцам вельмі рознабаковыя веды: акрамя заняткаў народнымі танцамі і балетнай класікай, у нас выкладаецца, да прыкладу, гісторыя харэаграфіі, сцэнічнага касцюма, вучым мы і насьці тыя строі адпаведна з эпохай. Адным словам, рыхтуем будучыя артысты менавіта для свайго ансамбля, з "папраўкай" на яго творчую дзейнасць. Але апошнім часам да нас зачасцілі тыя ж расійскія харэаграфы, нават з Санкт-Пецярбурга — маўляў, на майстар-класы, па абмене вопытам. Прыходзяць на рэпетыцыі, цікавляцца, штосьці пераймаюць. Ды часам ім папросту няма дзе ні сесці ні ўстаць. Для сапраўднага развіцця ўсяго гэтага патрэбна, паўтаруся, хця б памяшканне...

— Як вы ўвогуле ставіцеся да аматарскага руху? Некаторыя калектывы, як можна заўважыць, пераймаюць штосьці з вашых пастановак.

— Аматырскую дзейнасць я заахвочваю. Да мяне часта прыходзяць з падобнымі просьбамі: маўляў, нам вельмі падабаецца ваша "Вясюлуха", мы хочам, каб яна была і ў нашым рэпертуары. Я ў такіх выпадках адказваю: "Паспрабуйце". — "А можна вашу музыку?" — "Можна". Нават кампакт-дыскі даю з запісамі. Але я сутыкалася і з іншымі варыянтамі, калі мы працуем, да прыкладу, у гала-канцэрце, і мае артысты, застаючыся за кулісамі паглядзець на іншых, прыбываюць узрушаныя: "Валянціна Іванаўна, вы толькі паглядзіце, што на сцэне робіцца! Яны ўзялі нашу музыку з аднаго нумара, харэаграфію — з другога, касцюмы — з трэцяга".

Заканчэнне — на старонцы 14.

(Заканчэнне. Пачатак у N°9 20, 21, 23.)

Лебедзі

Павільён Чхасіставіч на спілі дэляць паміж сабой гэце незалежнай краіны-спадчыніцы названай дзяржавы, і праект паказалі не толькі агуплы, але пры гэтым нават персанальны. Яна Жэлібскія, як я зразумела, працуе з гендэрнай тэмай, і прадставіла аб'екты і відаў аб жаночай ідэнтычнасці — з марамі, памяццю, экзістэнцыйнасцю. У якасці візуальнай была абрана інсталляцыя вобразаў і лебедзяў, напоўненых неонавым святлом. У чымся яны выклікалі асацыяцыю з малымі дыванамі нашых Алены Кіш або Язэпа Дзятровіча (мужыцкая версія), з апошнімі серыямі беларускай мастацкай Жанны Капунікавай. Вядома, канцэпцыя распісвае вобразы лебедзяў як сімвал прыгажосці, свабоды, любові, чысціні і тут жа ўжо гэту справу развенчае. Вядома, гэта зразумела, усе катаклізмы свету — ад экалагічных да інтэрнэтных — аб прапаноўваюць пеленаў зрабіць з сабою, каб не перамагчы натуральнага жыцця. Глыбіні і ўсваяючым далікатнасці ў свеце, дзе пануе абсурд і мітусня. Восць такога цалер яно, найнаўе мастацтва.

Біаграфічны аб'ект у тэатральнай павільёне.

Праца з памяццю, якую мы так любім

Прывяду прыклад такой канцэпцыі ў польскім павільёне ад Навыянальнай галерэі мастацтваў "Захента". Шарон Лократ разам з куратарам Барбарай Піварскі падрыхтавалі ў Джардзіні Little review ("Невялікі аглед"). Ён прысвечаны праблемам сталення, першага вопыту і сацыяльнай тэрапіі паплеткаў, але пра прызмму педагогаў школы Януша Корчака. Яна геніяльнага педагога-наватара стала з'яўляюцца кропкай праекта. Ход абраны дакладны, дасліжны і з поўным аздаўчэннем слухача. Прайдзе, яго нават цэка сфармуляваць — гэта не болей, чым апавяданне.

Павільён павільёнаў: тэатр і лямпа матэрыяльнага тэатра.

На практыцы ўсё вядома так: пераключэнне на англійскую мову газеты Корчака — выпуск № 7, год 1926-ы. Гэта не факсімільнае выданне і нават не рэпрінтэна — гэта рэканструкцыя. Славуты педагог, лекар і пісьменнік быў польскім афіцэрам і ваяваў у Першай сусветнай вайне, загінуў у Трэблінцы разам са сваімі выжыванымі з "Дома сірот" у час Другой сусветнай, але ў міжваенны перыяд заклаў такую аснову педагогікі, якая засталася актуальнай для Польшчы і цяпер. Відэазапісы гісторыі сучасных дзяцей і яго тэксты з газеты Malý Przegled ("Малы аглед") даюць гэты эфект сумішчэння, сапраўдны зварот да памяці і аптымістычны пасыл у будучыню, без якога ўсё гэта гісторыя не мела б сэнсу.

Футурызм: матывы

Са 120 прадстаўленых мастацкаў 103 уявілінасцю ў біянеале ўпершыню. Гэта не самы трывалы паказчык імагалодыі, але поўную скарыванасць у будучыню непаважна ўбачыць. Цылы шэраг аўтараў, сапраўдны зварот да памяці і аптымістычны пасыл у будучыню, без якога ўсё гэта гісторыя не мела б сэнсу.

Адпусці сябе ў Венецыю!

Сцяпанаў інсталіцыя Міхася Фішарэ з Італіі.

Павільёна сказаць, што і летас, на архітэктурным біянеале, польскі павільён вылучаў такім жа дакладным патрабленнем у сённяшні дзень. Тэды тэма была "рэпартаж з лініі фронту", і папкі запоўнілі ўсё (!) прасторы павільёна будучынімі лісамі. У другой зале змясцілі відэазапісы з каментарыямі рабочых, самых розных. Ідзя былі ў тым, што на самой справе, за прастыжнай і такой прыгожай прафэсій архітэктара стаць зрабіць, часам неабходна і з аўдыё бундэла, фізічнай праца будаўнікоў. Як сапраўдна "лінія фронту".

Павільёна сказаць, што і летас, на архітэктурным біянеале, польскі павільён вылучаў такім жа дакладным патрабленнем у сённяшні дзень. Тэды тэма была "рэпартаж з лініі фронту", і папкі запоўнілі ўсё (!) прасторы павільёна будучынімі лісамі. У другой зале змясцілі відэазапісы з каментарыямі рабочых, самых розных. Ідзя былі ў тым, што на самой справе, за прастыжнай і такой прыгожай прафэсій архітэктара стаць зрабіць, часам неабходна і з аўдыё бундэла, фізічнай праца будаўнікоў. Як сапраўдна "лінія фронту".

Павільёна сказаць, што і летас, на архітэктурным біянеале, польскі павільён вылучаў такім жа дакладным патрабленнем у сённяшні дзень. Тэды тэма была "рэпартаж з лініі фронту", і папкі запоўнілі ўсё (!) прасторы павільёна будучынімі лісамі. У другой зале змясцілі відэазапісы з каментарыямі рабочых, самых розных. Ідзя былі ў тым, што на самой справе, за прастыжнай і такой прыгожай прафэсій архітэктара стаць зрабіць, часам неабходна і з аўдыё бундэла, фізічнай праца будаўнікоў. Як сапраўдна "лінія фронту".

Сцяпанаў інсталіцыя Міхася Фішарэ з Італіі.

Павільёна сказаць, што і летас, на архітэктурным біянеале, польскі павільён вылучаў такім жа дакладным патрабленнем у сённяшні дзень. Тэды тэма была "рэпартаж з лініі фронту", і папкі запоўнілі ўсё (!) прасторы павільёна будучынімі лісамі. У другой зале змясцілі відэазапісы з каментарыямі рабочых, самых розных. Ідзя былі ў тым, што на самой справе, за прастыжнай і такой прыгожай прафэсій архітэктара стаць зрабіць, часам неабходна і з аўдыё бундэла, фізічнай праца будаўнікоў. Як сапраўдна "лінія фронту".

Дадамо, што італьянскі павільён знаходзіцца ў вільнянай зале, у самым канцы асноўнага будынка Арсенала, і таякі манументальны акорд у заключэнне ўсёго гледацкага марарфону вельмі ўражвае. Няма адказу, вядома, але пытанне застаецца: што накіне пасля сябе наш час? У брытанскім павільёне будучыня паўстае ў выглядзе лабірынта з усім ужо абстрактных формаў: велічын, з прыроднымі бытавымі матэрыялаў — камень, дрэва, кардон, тэкстыль, гіпс. Гэта персанальна таталяная інсталляцыя Фолы Філдэй Барлоу, і калі пераходзіць на дрэва як "незразумеласць" (другі варыянт — "глупства"), то, мабыць, таксама можна разважаць пра постчалавечы час. Калі на планеце яшчэ

Кардыяграма зрукаў Чарэвіч, пра перажоцка. Можна, гэта з-за іх тэрба ехаць у Венецыю? Можна, гэта яны — самыя яркія зоркі на карце, тыя, да якіх ступіна калі не імянуцца, то хаця б бацькі іх святло, іх сім? "Залаты лед" за лепшы нацыянальны павільён атрымала Германія з вельмі паказальнай фармулёўкай: "За магутную і трыюмваючую інсталляцыю, якая ўздымае надзеены пытанні нашага часу, занураючы гледача ў стан дыскамфорту." Прызнаюся, не бачыла амаляў 5-газідны спектакль "Форт" — знадзета з'явілася чарга стала. Але сам павільён, вядома, паглядзела: сцэнай для перформанса стала прастора са шкляннай падлогай, такімі ж сцэнамі

У ранейшым спектаклі зіхалілі таленты народных артыстаў Беларусі Георгія Дубава, Зінаіды Кананелька, Таўзэўша Коктыша (які і сёння добра памятае тую сваю даўнейшую работу — вобраз прайдзісвета Благае — і можа распавесці пра яе), заслужаных артыстаў Валентыны Петрачковай і Баласлава Сякудо ды многіх іншых. Па словах жакі прадстаўніцкай новай версіі, аўтар — сербскі Астроўскі. З гэтага, вядома, трэба і зыходзіць, разглядаючы форму спектакля. Кватэра (шід дом) заматэжнага буржуа, які зараз сказаў б, прадпрыемніка, выходзіць з нізкага саспеўа, што ўласна жыццё ўладкаваў з сапраўднай раскошай і прэзэнцівай (мастак-пастануючык Сяўплана Макаранка). Сцэна пуста для прэміяў гасцей з шыкоўнай мяккай мабылі заліцастага коперу, шафай для вінных напоў і абавязкова сейфам (трэ-

Аўдыя & Відэа

Алег Клімаў, спецыяльны карэспандэнт "К"

Аляксей ГРОС (А.), і спецыяльны карэспандэнт газеты "Культура", музычны крытык Алег Клімаў (В.).

Аляксей ГРОС (А.), і спецыяльны карэспандэнт газеты "Культура", музычны крытык Алег Клімаў (В.).

Зусім не рэмейк

"Доктар філасофіі" на Коласаўскай сцэне

Сцэна спектакля "Доктар філасофіі". Сцэна — Вікторыя Шапарэва, Жывата — Юрыя Цішка, Бене — Яўгенія Таўгу, Леа Агрон Жыгура

Здрацца жа, што памяць пра спектакль-легенду перадаецца з пакалення ў пакаленне. Былі і на коласаўскай сцэне такія зычывыя квітатцы "Доктар філасофіі" паводле вядомай, нават класічнай камедыі сербскага драматурга Ямы XIX — XX стагоддзяў Браніслава Нушыча. Пра 35 гадоў да той жа п'есы зноў з'яўнуўся рэжысёр Міхась Краснабаў.

У ранейшым спектаклі зіхалілі таленты народных артыстаў Беларусі Георгія Дубава, Зінаіды Кананелька, Таўзэўша Коктыша (які і сёння добра памятае тую сваю даўнейшую работу — вобраз прайдзісвета Благае — і можа распавесці пра яе), заслужаных артыстаў Валентыны Петрачковай і Баласлава Сякудо ды многіх іншых. Па словах жакі прадстаўніцкай новай версіі, аўтар — сербскі Астроўскі. З гэтага, вядома, трэба і зыходзіць, разглядаючы форму спектакля. Кватэра (шід дом) заматэжнага буржуа, які зараз сказаў б, прадпрыемніка, выходзіць з нізкага саспеўа, што ўласна жыццё ўладкаваў з сапраўднай раскошай і прэзэнцівай (мастак-пастануючык Сяўплана Макаранка). Сцэна пуста для прэміяў гасцей з шыкоўнай мяккай мабылі заліцастага коперу, шафай для вінных напоў і абавязкова сейфам (трэ-

ба ж стварыць уражанне на наведвальнікаў). Зымаюць сцэнічную прастору разблыты шыры, акія, відэа, "хаваюць" анфіла, які многіх іншых пакоў. Справа — арка, закрытая заслоннай, і лесеца, праз якую і з'яўляюцца гості (дэталі афармлення і разам з тым — метафара на збытны мроў гаспадар дома).

Сюжэтны рэчышча, ды і сам характар гапоўнага героя — гэтага "мешчаніна ў дварахах" — мае даўнюю літаратурную тэматыку, якая вельмі ўпісваецца і ў сучасны кантэкст. Спалдар Жывата (артыст Юрыя Цішка) апантаны ідэй свецкай свабоды ў шляхецка-рыцарскай, а можа, і трапіць на самы верх сацыяльнай лесіцы. З гэтай мэтай ён пад імям сына-лайдака пасылае вучыцца за мяжу іншага чалавека, які бліскава заканчвае ўніверсітэт. Праўда, прыдбаў хлопеч не толькі дыплом, але і жонку Клару з сынам Пенікам. Зрэшты, спалдар Жывата пра гэта нічога не ведае і носіцца ўжо з іншым планам — парадзіцца з самым прэм'ер-міністрам. У тым жа дачкі? Ну, на гоньні выпадак падзеяе і міністр шлюху зносі: у горных руках будаўніцтва трансбалканскай чыгуначкі з мэтай прайсці Пяладч смяцця з дарэмных нама-

Фотафакт

нат вядома, гэта ж з'яўляецца ў рэалі містэрцы, зраўняўшы ім і, магчыма, колу дасведчаных. Я ў яго не ўважджу, а таму ў альбом проста не ўяўляецца магчымым. Ягога слухача ён можа зашчытваць? Не ведаю. Напаўня, толькі саміх музыкантаў.

В. Нешта такога маларазумеа гэтым разам нам Віцебскі пранавана, Інды-рок, усець з сябе такі... таямнічы-таямнічы, як маладзёжны-маладзёжны папшук на лужы. Ўчысок. Бокс. Вось і ўдзельнікі гурта — як усё зграбача жа з'яўляецца ў рэалі містэрцы, зраўняўшы ім і, магчыма, колу дасведчаных. Я ў яго не ўважджу, а таму ў альбом проста не ўяўляецца магчымым. Ягога слухача ён можа зашчытваць? Не ведаю. Напаўня, толькі саміх музыкантаў.

Гурт "Blacked", альбом "Alienation"

А.: Калі выказаць мае стаўленне да далейнай работы адным словам, то гэта будзе слова "жаж". Голас, меладэчныя лініі, гармоніі, аранжыроўка, якасць запісу, з'яўдзненне... і "бонусам" — разражыяльная, невяснома, суцэльна-дэспрэсія музыка. З пункту гледжання хоць нейкага прафесіяналізму ацэньваць гэты альбом проста не ўяўляецца магчымым. Ягога слухача ён можа зашчытваць? Не ведаю. Напаўня, толькі саміх музыкантаў.

Гурт "CherryVata", альбом "Daybreak"

А.: Адрозне не спадабаўся голас спявачкі, што дысануе з самай музыкай альбома (дарчы, не знадзата гарманічнай). З такім англійскім вымаўленнем на еўрапейскім рынку павадзіцца бесцэнна. І толькі калі загучаць беларускамоўны трэк, усё ўстапа на свае месцы. Ёсць цікавыя аранжыроўчаныя хадзі, нейкія іншыя дэталі, але ва якім разумку — не мая гэта музыка.

В.: А вось гэта, што называецца, аўдыё розніцу, то прэзэнтэй у мяне да яго няма. Калі ж ён прэзэнтэда на

ганьня! Жывата, ды, разам з тым, шкадуе і па-чалавечы разумее яго, бо трэба ж неяк жыць ва ўрацыянальным свеце, дзе усё прадэцка і усё купляецца, а чапавя і Сяўплана (Сяўплана Суходолава), яго вокангментна захаванасці. Так падае яго выканаўца, магчыма, так выпісць гэты вобраз і аўтар, бо не дарэшту ж пераная ягоны сапаваны, не зусім з'яўбіў сумленне і чалавечую аснову, пра што свецыць фінал, калі герой прымае чужое дзіця як сваё. Да таго ж, артыст, каб мае якіх досвед з'яўляюцца камедыйныя ролі, выдатна адукавае жанр спектакля, вытрымлівае ў "сваіх" сцых рытм дзеяння, спалучае акцёрскі ансамбль, фактычна трымае на сабе ўвесь спектакль.

Іго жонка Марыя Цішэвіч (заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусі Таццяна Ліхачова) апантана влікай любоўю да сына Міларада. Менавіта на гэтым робіць ацэнку выканаўца. Яна даволі сур'ёзна адноспектакля, вытрымлівае ў планеў мужа (залецка, Марыа больш зычлася са сваім мішчанскім аспрадкам), іншым часам яны яе нават аздаўчаюць, але вядзе сябе пры гэтым даволі сур'яма, бо ёсць у гэтай сям'і такая заявдэканна: слухаць, што скажа муж, і паўтарыць тое, што ён загадае.

Піскаляганна апраўдана ўспрымання павадзіцца сына Міларада. Актрыса Дамітрый Каваленка іграе героя, які праэ сваю легкамадумасць і жыццёвае марнатраўства пратэстуе нават спатрэбіцца без усялякіх квот, пратэжыянстваў і іншага "блазізму". Мета-мэрафозы пераспеваюць дачдзены праект цягам усю яго свельмага (калі каманда дабылі ў "тоне") і неспяўамага (у перыяды пераарыентацыі калектыва з аднаго тэатра ў іншы, змен складу і творчага прастаю) жыцця. У чарговы раз ансамбль вынірнуў на паверхню ўжо з ледзь улоўным зыд-дэжавам, у "Daybreak" вядзе баль электронічым, заарэаўнаваным франкам і рок-структурамі. "Смачненька", сьбіры, вельмі "смачненька".

Відэа Гурт "Rashio", кліп на "Pehno"

"Паміж сонцам і хмарами!" А.: Калі ставіцца да гэтага відэа як да "хатняга", то прэзэнтэй у мяне да яго няма. Калі ж ён прэзэнтэда на

"Тарас" у Слоніме

11 чэрвеня ў Слоніміскім драматычным тэатры адбыўся прэміерны паказ спектакля "Тарас на Парнасе" паводле класічнага твору айнавінай літаратуры, інтэрпрэтаванага ў гэсе драматурга Сяргея Кавалёва. Спектакль паставіў папулярны рэжысёр Тарас Васіль Сяўсе. Ролу папоскушчыка выдатна выканаў майстар сцэны Уладзімір Навумік. Слоніміскі Тарас — дасціпны, кемлівы, сумленны ў адноснах да працы і да людзей. Ролу прыводнага пээта выдатна сыграў артыст Ігор Макараў, а ролу пээта з народа рэжысёр даверыў артыстцы Ірыне Яўка. Дзе пээта — ён і яна — выразна і ярка выглядаюць на сцэне. Вобразы німафары і надзея ўвабавілі артыстаў Наталія Бірзана, Вера Цішкевіч і Ільзея Ільчанка. Нагуку, у спектаклі заняты ўся акцёрская трупа Слоніміскага драматычнага тэатра.

Сяргей Чыгірын, журналіст, крамлеўца Слоніме

Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, распавядае Святлана Ганчарова, не першы год ладзіць конкурс лепшага дзіцячага малюнка "Права на дзяцінства". Сёлета яго прызёрамі сталі навуэнцы мастацкага аддзялення **Эйсмантаўскага** філіяла **Бераставіцкай** дзіцячай школы мастацтваў Лізавета Крупа, Віялета Эйсмант і Эльвіра Мілашэўская.

Галоўны спецыяліст упраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі **Бабруйскага** гарвыканкама Ірына Ляйко піша: "Па запрашэнні дырэктара Палаца мастацтваў **Маладзечна** **Святаны Сарока** творчая дэлегацыя **Бабруйска** ў складзе **Заслужаных аматарскіх калектываў Рэспублікі Беларусь** тэатра песні "Шына-най" Палаца мастацтваў, фольк-шоу-балета "Альянс" гімназіі-каледжа, ансамбля танца "Зялёлечка" Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі "Росвіт", а таксама — узорнага гурта эстрадна-стартыўнага танца "Мара" Цэнтра вольнага часу і творчасці прыняла ўдзел у канцэртнай праграме "Масты сяброўства культурных сталіц". Выступ бабруйчан адбыўся на пляцоўцы "Фэстывальная талака" Цэнтральнай плошчы Маладзечна падчас Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі.

Бабруйска гарадская бібліятэка № 7 імя Алі Шагенцукава, цэнтральная дзіцячая імя Аркадзя Гайдара, дзіцячая бібліятэкі № 5 і № 6 правялі шэраг мераў па прымесце і падтрымцы сямейнага чытання. Пра гэта напісала бібліятэкар аддзела маркетынгу цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя **Максіма Горкага** Ірына Кондзік.

З Пасольства Рэспублікі Беларусь у Францыі паведамляюць: у гэтай краіне адкрыліся II Беларуска-французскія музычныя сезоны. Мерапрыемства арганізавана сумесна з Франка-беларускай музычнай асацыяцыяй "Жыццё ў музыцы", якую ўзначальвае вядомы беларускі музыкант і кампазітар **Георгій Сасноўскі**, што жыве ў Францыі. Паралельна прайшла прэзентацыя культуры, эканамічнага і

Паўны час таму разам з Кастусём Антановічам пабывалі ў Бераставіцкім раёне. У вёсцы Лішкі, у мясцовай сельскай бібліятэцы, пазнаёміліся з Зояй Хлебнікавай. З таго часу бібліятэкар, якая працуе ў культуры з 1987 года, пачала літаральна закідаць рэдакцыю лістамі. Пісала пра тое, чым жыве ўстанова культуры. Але гэтым разам пісьмо прыйшло не ад яе. Яго напісалі чытачы сельскай бібліятэкі: "Нашу ўстанову скасоўваюць, бо Лішкі — не аграгародок. А Хлебнікаву перавядуць у іншае месца — аптымізацыя... Але ж сходу з тлумачэннямі, ці будзе нас наведваць бібліёбус, не было!" Давялося звярнуцца да дырэктара раённай бібліятэкі Таццяны Марцішэвіч. Яна запэўніла, што сход нядаўна прайшоў, Лішкі, дзе жывуць у асноўным пенсіянеры, будзе абслугоўваць бібліёбус. А будынак установы — лядашчы, няма сэнсу яго рамантаваць. Зою Хлебнікаву пераводзяць у бібліятэку вёскі **Александровічы. Словам, сітуацыя, падобная на дзясяткі іншых у розных кутках краіны.**

Рэдактар

Пра байкераў, цуд свету і квас-фэст

Фальклорна-абрадавы вечар "Запрашаем дзяўчыні, на зялёныя сямлі" у Юноні.

Падчас фестывальна-конкурсу "Вясёлы Жужа" у Галычанках.

Удзельнікі фэсту "Жамчужная зорка — палац Умстоўскіх".

турыстычнага патэнцыялу **Гродна і Гродзенскай** вобласці. Гродзенскія музыканты **Аляксей Пятроў** і **Ганна Голуб** далі канцэрт класічнай музыкі. Кіраўнік

Гродзенскага клуба фатографу **Аляксандр Ласмінскі** прэзентаваў сваю фотавыставу "3 Гродна з любоўю". Быў прадманстраны фільм аб турыстычным развіцці рэгіёна.

Загадчык бібліятэкі-філіяла № 2 сеткі публічных бібліятэк **Гомеля** **Алена Новікава** распавядае: "Мы рэалізуем этнаграфічны праект "Часоў злучальная нітка", правялі ўжо фальклорна-абрадавы вечар "Запрашаем, дзяўчыаткі, на зялёныя

святы". Юныя чытачы адгавалі загадкі, прыгадалі прыказкі ды прымаўкі пра з'явы прыроды, расліны і жывёл роднага краю, бралі ўдзел у абрадах".

Пра справы **Асіповіцкага** раённага гісторыка-краязнаўчага музея паведамляе супрацоўніца установы **Юрыі Клеванец**. Тут прайшла канферэнцыя, прысвечаная пошукам слядоў Вялікай Айчыннай вайны, лёсам землякоў, чые жыццё закрунула ваеннае ліхалецце. Асіповіцкія байкеры перадалі дырэктару музея **Антаніне Сцяпанавіч** гітлу з зямлёй з месцаў баёў за Асіповічыну.

"Кніга — восьмы цуд свету, — распавядае загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Любанскай** раённай цэнтральнай бібліятэкі **Святлана Баброўнік**, — *Вакол яе заўжды гуртуюцца людзі. Таму кніж-*

Інфармацыя ад кіраўніка гуртка **Мазалаўскага СДК (Віцебскі раён)** **Андрэя Струнчанкі**. Днямі прайшоў выніковы форум сумеснай ініцыятывы "Стварэнне і адрэжэнне гісторыка-эканамічнай спадчыны для ўстойлівага развіцця **Мазалаўскага і Бабініцкага** сельскіх саветаў" у межах праекта міжнароднай тэхнічнай дапамогі "Пашырэнне эканамічных сувязяў у сельскай Беларусі". Фінансуюць праект **Еўрапейскі Саюз і фонд "Еўразія"**. Форум прапанаваў экскурсію па аграгарадку, краязнаўчую квест-гульні, "крутыя стол" з удзелам латвійскіх гасцей, раённы квас-фэст і раённы агляд-конкурс "Маладыя гаспадары".

Андрэй Струнчанка напісаў і пра тое, што **Мазалаўска** дзіцячая школа мастацтваў (**Віцебскі раён**) правяла фестываль творчасці сямейных талентаў. Навучэнцы, іх ба-

цькі і родзічы (усяго 15 сем'яў) спявалі ды гралі на розных музычных інструментах.

II Адкрыты фестываль-конкурс для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту "Вясёлы Жужа" прыняў гэтым разам каля 400 дзяцей з усіх абласцей краіны. Пра гэта паведамляе дырэктар **Галычанскай** дзіцячай школы мастацтваў **Ашмянскага** раёна **Наталія Трот**. Гран-пры ў намінацыі вакальнага жанру атрымалі **Каця Корпава (Магілёўская ДШМ № 5)** і **Сяргей Кіндызюк з Маладзечанскага** дзіцячага цэнтра культуры "Расток". А Гран-пры ў "інструментальцы" павезлі дахаты **Даша Гарох** (сярэдняя школа № 4 **Іванова**) і ўзорны ансамбль скрыпачоў "Фантазія" са **Сталічнай** музычнай школы мастацтваў № 7.

Цяжка падлічыць, колькі кілаграмаў фарбы выкарыстана ў **Нава-**

Шчыры і здольны здзіўляцца жыццю. Менавіта такі мастак **Сяргей Акемышын**.

Ён з сям'і мастака. Скончыў мастацкую школу ў Оршы, вучыўся ў **Магілёўскім** каледжы мастацтваў, выкладаў у **ДШМ** на **Місціслаўшчыне**, невяк адразу ўліўся ў грамадскае жыццё **Капачоўскага СДК**. Сачыў за правядзеннем абрадаў, сам у іх удзельнічаў. З тэмай для дыплому ў **Акадэміі** мастацтваў праблемы не паўстала: на палатне павінны былі з'явіцца **Каляды**. А работнікі культуры з **Капачоў** сталі героямі карціны. Любоў да роднай зямлі і неаб'якавых людзей уласціва для ўсіх рэчаў мастака. Асоба **Сяргея Акемышына** — шматгранная. Ён яшчэ і храмы распісава. Да прыкладу ў вёсцы **Баркалабава** на **Быхаўшчыне** і ў **Брэсце**.

Мастак нарадзіўся на **Аршаншчыне**, але другой размівай для яго стаў **Місціслаўскі край**. Тут ён сустраў сваю палавінку **Кацярыну**, тут нарадзілася **дачка Даша**. І **Місціслаўшчына** натхніла **Сяргея**!

Наталія ГАНЧАРОВА, дырэктар **Капачоўскага СДК** **Місціслаўскага раёна**

На карціне — культурработнікі

Сэлфі: творца пра твор

У 2008 годзе на базе **Дзіцячай школы мастацтваў № 1 імя Югена Цікоцкага горада Бабруйска (тады — ДШМ № 3)** адкрылі тэатральнае аддзяленне. Я сама іграла ў школьным тэатры, прапускала кожны казачны вобраз праз сябе, прыдумляла, уяўляла, фантазіравала. Лёс зноў даў магчымасць акнуцца ў гэты шчаслівы час праз прафесію настаўніка.

Але вернемся да нашых вытокаў. Першы набор на аддзяленне быў невялікі (10 вучняў), але з кожным годам колькасць дзяцей узрасла, і да канца 2016 года юных актэраў стала больш за сорок. Першыя актэрскае досведы актэнтаваліся на навагодніх ранішніках, міні-ячорах да дня святога **Валянціна**, дня тэатра. Наступнай нашай прыступкай стала панастаўка **павадле Карнея Чукоўскага "Муха-Цакутха"**, спектакль па матывах **Ксеіні Драгунскай "І вось аднойчы!"**, "Папялушка на новы лад", апоўвесьць-казка "Маленькая Баба Яга" **Отфрыд Пройслера**, казка-жарт па матывах **братаў Грым "Спагтаная тупфілка"**, удзел у міжнародных конкурсах, адкрыццё ўрокі па спецыяльных дысцыплінах і іншае.

Самым плённым годам выдаецца 2017-ы, калі мой родны горад прыняў эстафету **Культурнай сталіцы Беларусі**. Узгадваю адзін яго студзенскі дзень з дакладнасцю да дробязяў: усе дзеці на канікулах, рыхтуюцца да тэксціравання і раптам на чарговай старонцы кнігі бачу партрэт выдатнай **Барбары Радзівіл** — каралевы **Вялікага Княства Літоўскага**. Не было жанчыны ў яе эпоху і пазней больш знакамтай, бліскачай, акружанай гагачцем і глянцам! **Беларуская Джульета**, як яе называлі сучаснікі! І я падумала: а што калі рызыкунчы і адлюстраваць рэальнасць **Беларускай гісторыі** ў панастаўцы! За аснову ўзяла найпрыгожую гісторыю пра каханне **Жыгімонта II Аўгуста** і **Барбары Радзівіл**. Давялося занурзіцца ў гістарычныя факты і хронікі не толькі **XVI стагоддзя**. Скажам, даналася, што частка **земляў** старадаўняга **Бабруйска** належала **заможнаму роду Гаштольдаў**, а сама **Барбара Радзівіл** **магла наведваць Бабруйск** у перыяд з 1537 года, узяўшы шлюб са **Станіславам Гаштольдам**, **памёршым у 1542-м**.

Як той казаў, "праца закіпела", і я разумела, што, працуючы ў музычнай школе, трэба аб'ядноўваць намаганні і з музычнымі калектывамі, бо культурна-інфармацыйным момантам спектакля павінен стаць

Працуючы вобразамі для дыпломнай работы "Каляды" **Сяргей Акемышын** стаў работнікам культуры з **Капачоў**.

рудку цягам “Колер-фэста-2017”. Прынамсі, кіраўнік раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Наталля Кавальская пераконвае, што гарадскі парк пераўтварыўся ў вялізную вясёлку. Сучаснай музыкai дзеці сустралі чарговыя школьныя вакацыі. І шчы інфармацыя ад Наталлі Кавальскай. Летні сезон распачаўся ў экалага-інфармацыйным цэнтры, які знаходзіцца ў вёсцы **Навасадцы**, на беразе **Свіслацкі**. Тут прайшоў дзіцячы творчы форум “Калейдаскоп талентаў”. У ліку іншых актыў ладзіліся і мастацкія пленэры.

У горадзе **Свіслач**, як распавядае Сяргей Чыгрын, прайшоў першы абласны фестываль “Кніга і час”. Мерапрыемства прывячалася 500-годдзю беларускага кнігадрукавання. Але спачатку была навукова-краязнаўчая канферэнцыя “Шлях беларускага друкаванага слова ў Свіслацкім краі”. Пра “радавод” нашай кнігі распавялі гісторыкі, краязнаўцы, бібліятэкары. Доктар гістарычных навук Святлана Марозава задала пра лёс бібліятэкі Супрасльскага манастыра. Супрацоўніца Свіслацкага гісторыка-краязнаўчага музея Вольга Трафімік гаварыла пра гісторыю папяровай фабрыкі Тышкевічаў, якая працавала на Свіслаччыне напрыканцы XVIII — у XIX стагоддзях. Потым бібліятэкі **Продзенчыны** прэзентавалі кніжныя пляцоўкі. Лепшай прызнана пляцоўка **Слонімскай** раённай цэнтральнай бібліятэкі імя Якуба Коласа (кіраўнік Ларыса Рэгінская).

Яшчэ адна інфармацыя ад Юрыя Клеванца. Чацвёрты па ліку Міжнародны літаратурны форум “Славянская ліра” прайшоў у **Мінску**. Арганізаваў яго рэспубліканскі літаратурны саюз “Палочка ветвь”. У мерапрыемстве прымаў удзел пісьменнікі з Аўстраліі, Беларусі, Казахстана, Латвіі, Літвы, Малдовы, Расіі, Украіны, Фінляндыі.

11 чэрвеня ў аграгарадку **Дзярэчын Зэльвенскага** раёна адбылося свята “Рамястова як лад жыцця”. Як піша загадчык аддзела па развіцці народнай творчасці Зэльвенскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Алена Ламека, вёска пераўтварылася ў маштабную выставу вырабаў традыцыйных народных промыслаў і рамёстваў: ткацтва, саломкапляцення, вышыўкі, разьбы па дрэве. Майстар-клас па вырабе беларускіх паясоў прапанавала дырэктар Раённага дома

Ураўніўні раёнага творчага форуму “Калейдаскоп талентаў” у вёсцы Навасадцы.

Чарговы ўраўніўні вёскаў у “Галерэя мастацтваў” гісторыка-краязнаўчага музея ў Бірозе.

На адрэс у літаратурнага абласнога фестывалю “Кніга і час”. Як прайшоў у горадзе Свіслач.

рамёстваў Ала Сідорык. Быў дадзены канцэрт мастацкай самадзейнасці **Мастоўскага** раёна і народнага ансамбля “Званочкі” з Дзярэчына.

Пра школу мацярынства ў **Беразіне**, якая працуе з бягучага года пры Бярэзінскай цэнтральнай райбібліятэцы, напісала загадчык аддзела маркетынгу гэтай установы Тамара Круталевіч. Школа прызначана, як павадмляе аўтар, “для жанчын з сям’яй, што з розных прычын знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы”. Аўтары праекта дапамагаюць такім сям’ям справіцца з цяжкасцямі, імкнуцца маральна і матэрыяльна іх падтрымаць.

Тамара Круталевіч піша і пра захады калектыва па прафілактыцы п’янства. Гаворка вядзецца і аб мерапрыемствах, прымеркаваных да Дня памяці ахвяраў СНД. Адапаведны мерапрыемствы праведзены ў аграгарадку **Паплавы**.

Палацавы ансамбль музея-запаведніка “Нясвіж” наладзіў для выпускнікоў сталічных школ квэст-гульні, а таксама акцыю “Беларусь супраць тытуню”.

У **Шучынскім** раённым цэнтры культуры адбыўся справядчэн-

ны канцэрт дзіцячай аматарскай творчасці. Вядучы метадыст аддзела арганізацыйна-метадычнай работы названай установы Наталля Гардзейчык распавядае пра тое, што ў мерапрыемстве бралі ўдзел практычна ўсе гуртоўцы раёна.

Чарговае пасяджэнне клуба “Сяброўка” **Пружанскай** райбібліятэкі адбылося на сядзібе “Жадзінскі дворык”. Гаворка гэтым разам ішла пра сакральныя валуны раёна.

Вядучы метадыст аддзела народнай творчасці **Іўеўскага** цэнтру культуры і вольнага часу Святлана Лугіна павадмляе, што ў аграгарадку **Жаміслаў** прайшоў шляхецкі фэст “Жамчужная зорка — палац Умястоўскай”. Закладзена новая алей дрэў. Услед за тэатралізацый адбыўся канцэрт аматарскай творчасці **Воранаўскага** ды **Іўеўскага** раёнаў.

Аграгарадок **Крывічы Зэльвенскага** раёна стаў цэнтрам свята малака. Загадчык мясцовага аддзела па развіцці народнай творчасці Алена Ламека распавяла, што на свяце не толькі пелі ды танчылі, але і каштавалі хатнія сыры, ёгурты, напой на сыроватцы, выпечку з тварогу.

Віцебская гімназія № 3 імя Аляксандра Пушкіна адметная тым, што тут акрамя агульнаадукацыйных дысцыплін дзеці вывучаюць музыку, спевы, харэаграфію, выяўленчае і джаратывна-прыкладное мастацтва. У гімназіі — шэсць узорных творчых калектываў (вось вам і рэкорд!). З іх творчасцю знаёміліся ў Германіі, Літве, Латвіі, Македоніі, Малдове, Польшчы, ва Украіне, у Францыі, Швецыі. Днямі, як піша Фёдар Шкіранда, ва ўстанове адбылася абарона творчых прац гімназістаў.

А вось аграгарадок **Дварэц (Дзятлаўшчына)** вызначыўся правадзненнем свята лёну. Мясцовыя вучні зладзілі флэш-моб, выступілі ветраны лязавода. А потым быў канцэрт.

У **Беларускім** дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылася сустрэча з кандыдатам гістарычных навук, магістрам Варшаўскага ўніверсітэта Іграм Мельнікам. Гісторык прэзентаваў кнігу “Адхыся палешука”. Гісторык культуры Аляксей Шалахоўскі піша ў рэдакцыю, што ў кнізе публікуюцца ўспаміны ўраджэнца Кобрыншчы-

ны, жаўнера другога польскага корпусу Паўла Нічыпарука, які памёр у ЗША ў 1979 годзе. У свой час рукапіс гэтых мемуараў ухваліў Васіль Быкаў. Нічыпарук прайшоў праз лагер ГУЛАГ, потым удзельнічаў у баях з нацыстамі ў Італіі.

Музейшычык Ала Драган з **Бярозы** павадмляе: “Кожны апошні чацвер месяца гісторыка-краязнаўчы музей ці яго філіял “Галерэя мастацтваў” збірае за сотню гараджан на тэматычныя вечары. Яны ладзяцца ў рамках новага праекта “Горад у панараме стагоддзяў”, прымеркаванага да 540-гадовага юбілею **Бярозы**. Прайшлі ўжо археалагічны, гістарычны, этнаграфічны вечары. А днём адбылося і літаратурнае мерапрыемства. У выніку яго з’явілася адпаведная экзпазіцыя з фандавай калекцыі. Тут змешчаны рукапісы літаратурна-землякоў, фотаздымкі, кнігі з аўтаграфамі, пісьмы, афішы — такім чынам было адзначана 50-годдзе літаратурнага аб’яднання “Крыніца”.

Усё лета будзе доўжыцца Рэспубліканская акцыя “Вакацыі без дыму і агню”, арганізаваная Міністэрствам па надзвычайных сітуацыях. Як павадмляе спецыяліст Савецкага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях **сталіцы** Таццяна Бычанок, “Марафон бяспекі” стартаваў 1 чэрвеня. Работнікі МНС усіх рэгіёнаў Беларусі ладзяць для школьнікаў і дашкольнікаў, што знаходзяцца ў аздараўленчых і прышкольных летніках, навучальныя мерапрыемствы. Мэта акцыі — нагадаць дзецям правільны паводзін як у побыце, так і на вуліцы, пры адпачынку ў лесе і ля вадаёма. Інструктажы праводзяцца і для педагогаў.

Беларуская Джульета “ажыла” ў Бабруйску

Спектакль “Погляд у мінулае” у Бабруйскім раённым краязнаўчым музеі. / Фота прадастаўлена аўтарам

баль, мае гучаць музыка таго часу. На прапанову адразу адгукнуўся музычны ансамбль “Арт-Альянс” пад кіраўніцтвам Людмілы Зайкоўскай. Было праслухана шмат музыкі і выбар спыніўся на сярэднявечным танцы са зборніка музыкі XVII стагоддзя “Поласкі шыхтак”. Быў абраны наступны склад: лютня — Людміла Зайкоўская, скрыпка — Наталля Казека, віяланчэль — Святлана Сушко, флейта — Святлана Жвірбіце, тамбурын — Вольга Петрушэнка, барабан — Марына Емельянава. Партытура была напісана кіраў-

ніком калектыва. Харэаграфію паставіла выпускніца гімназіі № 4 Вольга Чайкова, прычым дзеці, па маім назіранні, авалодалі харэаграфіяй з незвычайнай лёгкасцю.

Як жа быць з касцюмамі? 38 сярэднявечных сукенкаў... Дзякуй Рыме Пукач (настаўніца па класе гітары). “Алесенька, не хвалюся, мы табе дапаможам”, — як пазней выявілася, Рыма Пукач і яе родная сястра Тамара Самсончык родам з Нясвіжа, таму любоў да роднага горада ў іх з нараджэння. У тыдзень мае рэжысёрніцы шылі да шасці касцюмаў! Хочацца асоб-

на падзякаваць калектыву з нашай школы, усе дапамагалі ўсім, чым маглі: неслі перліны, тканіну, футра, біжутэрыю для ўпрыгожвання касцюмаў.

Нарэшце, 18 сакавіка на базе Бабруйскага дзяржаўнага гандлёва-эканамічнага прафесійна-тэхнічнага каледжа адбылася прэм’ера беларускамоўнага драматычнага спектакля “Погляд у мінулае”. Было задзейнічана 40 навучэнцаў і ансамбль “Арт-альянс”. Поўны аншлаг, чуткі пра маленькіх акцёрцаў разнесліся па горадзе і не толькі. 9 красавіка на свой страх і рызыку мы адрваліся скараць сталіцу

на Міжнародны конкурс сучаснага мастацтва “Avanti” і з поспехам узялі дыплом лаўрэатаў I ступені. І самай значнай падзеяй гэтага года стаў удзел у I гарадскім конкурсе тэатральнага мастацтва “У святле сафітаў Бабруйска!”, дзе дзіцячы тэатральны калектыв атрымаў Гран-пры. Балазе, маленькія артысты выклаліся на ўсе сто, як і бацькі дзяцей, дарэчы. Яны былі з калектывам з самага пачатку, перажывалі, хвалюваліся, дапамагалі, а самае галоўнае даверылі мне, настаўніку, сваё дзіця.

Усе пытаюцца: “Як ты змагла справіцца з такой задачай? Шмат дзяцей і да кожнага трэба ведаць падыход?” Адказваю: “Я была не ад-

на, са мной была цэлая каманда!” Як дакладна адзначыла намеснік начальніка ўпраўлення па ідэалагічнай рабоце, культуры і справах маладзёі гарвыканкама Ірына Роскач, вы былі камандай, а зараз сталі сам’ёй! І гэтая лудоўная фраза прагучала для мяне як сігнал да новага тэатральнага праекта. Якога? Пакуль пайнтуюць. Ну а з 29 па 3 ліпеня ў нашым горадзе пройдзе XIV Міжнародны фестываль народнай творчасці “Вянок дружбы-2017”, калі дзіцячы тэатральны калектыв “На Біс! Тэатралюшкі” акуне вас у эпоху Сярэднявечча на пляцоўцы “Старадаўні і сучасны Бабруйск”.

Алесь МАНЬКО, настаўнік ДШМ № 1 імя Яўгена Цікоцкага Бабруйск

Дарэчы

1 чэрвеня “Погляд у мінулае” апынуўся і на гістарычнай радзіме сваіх персанажаў — у тэатральнай зале Палацавага ансамбля XVI — XIX стагоддзяў у Нясвіжы. Дзіцячы тэатральны калектыв “На Біс! Тэатралюшкі” і інструментальны ансамбль “Арт-альянс” выказваюць вялікую падзяку ўсім, хто даў магчымасць далучыцца да сярэднявечнай мінуўшчыны.

На здымку: уздэльнікі калектыва “На Біс! Тэатралюшкі” ў Нясвіжскім палацы Радзівілаў
Фота прадастаўлена школай мастацтваў

Праектная дзейнасць — рэальная дапамога бюджэтным арганізацыям, — у тым ліку і са сферы культуры, — займаецца грошы на рэалізацыю сваіх задумак. І шмат у якіх рэгіёнах Беларусі падобная дзейнасць паспяхова не пачынаецца нават, а працягваецца.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Калегі дапамогуць

"К" калісці пісала пра праект, які быў "народжаны" ў Глыбоцкай дзіцячай школе мастацтваў. Па праграме транспамятнага супрацоўніцтва Латвіі, Літвы, Беларусі ўстаноўе выдаткавалі пазалетас важкую суму ў 127 тысяч еўра. Дзякуючы грантаваму фінансаванню ў школе зладзілі ремонт, закупілі новае абсталяванне, распрацавалі віртуальныя ўрокі, а таксама сумеснымі намаганнямі з партнёрамі выдалі кніжку-размалёўку па творчасці Язэпа Драздовіча і латвійскага мастака-педагага Антонэ Кукайка.

Сёлета праектная дзейнасць у сферы культуры Глыбоччыны працягваецца, але гэтым разам ужо ў мясцовым краязнаўчым музеі. Як распавёў "К" выконваючы абавязкі дырэктара ўстаноў культуры Аляксандр Хайноўскі, дзякуючы праграме Прадстаўніцтва ААН у Беларусі, іхні праект, звязаны з віртуальнай экскурсіяй па горадзе, хутчэй за ўсё, у хуткім часе ўвасобіцца ў рэальнасці.

— Мы выйгралі грант прыкладна ў 20 тысяч еўра, але пакуль яго не атрымалі, — кажа суразмоўца. — На гэтыя грошы плануем набыць 3D-акуляры, распрацаваць з дапамогай праграмістаў, дызайнераў, бібліятэкараў, а таксама, натуральна, музейных супрацоўнікаў цікавую экскурсію па Глыбокім. Спадзяюся, нам гэта ўдасца.

Дарчы, у тым, што праект Глыбоцкага музея перамог, — немалая заслуга і супрацоўнікаў

мясцовай ДШМ.

— Школа мастацтваў, як вядома, нядаўна з поспехам удзельнічала ў падобнай замежнай праграме, і мы, вядома ж, кансультаваліся з супрацоўнікамі ДШМ, каб зрабіць усё як найлепш, — адзначыў Хайноўскі. — У асноўным, гэта тэхнічныя пытанні: скажам, як правільна на англійскай мове аформіць заяўку, як дакладна пралічыць эканамічны бок праекта і гэтак далей...

Як бачна, добрыя адносіны паміж устаноўнамі культуры аднаго горада дазваляюць з лёгкасцю пераймаць станоўчы вопыт папярэдняга, дык змогуць праз тыя ж акуляры паглядзець на працэс нарыхтоўкі самых розных лекавых зёлак, убацьча, як даўней выраблялі лён, ды многае іншае.

Як кажа візаві, на атрыманы ад Прадстаўніцтва ААН у Беларусі грант памерам таксама амаль у 20 тысяч еўра, музейшчыкі плануюць не толькі давесці да ладу заплы прыроды і этнаграфіі, адрамантаваць падлогу ў музеі, але і набыць інфакіёск, аўдыягіды, 10 планшэтаў для тэматычных гульняў для дзяцей ды дарослых... Усе гэтыя пераўтварэнні не могуць не радаваць, хаця, як прызнаецца дырэктар

музея, пісаць заяўку на праект было цяжкавата.

— Акрамя задумкі, трэба было таксама скласці каштарыс праекта ды адшукаць сабе партнёраў, — кажа Ірына Пікулік. — Напрыклад, нашымі партнёрамі з'яўляюцца інспекцыя па ахове прыродных рэсурсаў, лягас, раённы Дом рамёстваў і некаторыя іншыя арганізацыі.

Ды і цяпер, па словах суразмоўцы, адпачываць не даводзіцца, бо многія пытанні яшчэ патрабуюць свайго вырашэння. Скажам, трэба адшукаць фірмы, якія прадаюць неабходнае абсталяванне без ПДВ (гэта патрабаванне грантадаўцы) і правесці сярод іх тэндар на закупку пэўных рэчэй, знайсці добрых мастакоў, усталяваць вітрыны, тросавую сістэму і гэтак далей. Але ж да канца года, як спадзяецца кіраўнік музея, усе гэтыя праблемныя моманты абавязкова будуць пераадолены і наведвальнікі экскурсій змогуць увачавідкі паглядзець на абноўленую экспазіцыю.

Праекты ў 3D-фармаце

Як установе культуры "засвяціцца" ў грантавай праграме

нікаў па атрыманні гранта. Чым не падказка для тых работнікаў культуры, якія яшчэ не маюць досведу ўдзелу ў грантавых праграмах ЕС ці ААН? Партнёрства і ўзаемавыручка выдатна працуюць не толькі ў бізнес-колах, але і ў іншых сферах грамадскага жыцця.

Прырода праз акуляры

Таксама мараць пра 3D-акуляры і ў Талачынскім гісторыка-краязнаўчым музеі. Але найноўшае абсталяванне патрэбнае не для правядзення экскурсій па горадзе, а для стварэння інтэрактыўнай музейнай прасторы ў самой установе культуры, а таксама для правядзення заняткаў па этнаблялогіі.

— З дапамогай 3D-акуляраў нашы наведвальнікі, якія завітаюць у залу прыроды, змогуць апынуцца ў сапраўдным лесе, убачаць, як розныя тэхнагенныя аварыі ўплываюць на навакольнае асяроддзе, — кажа дырэктар музея Ірына Пікулік. — А калі экскурсанты пройдуць у залу этна-

У якасці партнёра

Натуральна, ніхто і не кажа, што пасля атрымання станоўчага адказу ад грантадаўцаў музея, бібліятэкам, Домам рамёстваў — усім тым арганізацыям, якія падавалі дакументы на гранты, — будзе лёгка і бесклапотна: маўляў, пад тэмамі прадстаўляць рукі пад грашовы дождж. Але дывідэнды ад удзелу ў падобных міжнародных праектах бяспрэчныя.

Напрыклад, як распавяла "К" дырэктар Браслаўскага раённага аб'яднання музеяў Вольга Антаненка, музейшчыкі сёлета падалі

ма неblaгую "капейчыну", хоць, натуральна, яна не роўная той, якую атрымлівае асноўны распрацоўшчык і атрымальнік гранта.

Як бачна, удзел у грантавых праектах мае свае выгоды нават не ў якасці грантаатрымальніка, а партнёра. Галоўнае — выкарыстаць усе магчымасці для таго, каб мець прадстаўніцтва ў падобных заўлаках. Пазней, набраўшыся вопыту, можна рызыкнуць і падаць заяўку ўжо ад сябе.

Здаўна вядома, што ўдзел у грантавых праектах мае як важкі фінансавы плён, так і ўплывае на іміджавы статус устаноў культуры Беларусі далёка за межамі краіны. Акрамя таго, не варта забываць, што менавіта на развіццё мясцовых — чытай: раённых і сельскіх — ініцыятыў сёння ў асноўным і скіравана ўвага замежных грантадаўцаў. Прыкладаў тут безліч. Скажам, як распавёў нядаўна на выязным пасяджэнні калегіі апарата Уланы наважанана па справах рэлігій і нацыянальнасцей старшыня Нясвіжскага райвыканкама Іван Крупко, сёлета мясцовымі ўладамі атрыманы грант ад Еўрасаюза памерам у 1,5 мільёна еўра. Грошы пойдуць на рэстаўрацыю магілянага склепа ў Фарным касцёле (касцёле Божага Цела) у Нясвіжы.

Яшчэ адзін цікавы праект, які быў прэзентаваны на днях — на свяце "Браслаўскія зарніцы", што ладзілася ў Браславе, — адкрыццё паруснай школы, якая створана пры падтрымцы Пасольства Польшчы ў Беларусі на грант прыкладна ў сто тысяч еўра. На гэтыя грошы набыты 15 парусных лодак, кацёр, плавучы прычал і ангар для захоўвання абсталявання. Навучанне ў школе, як запэўнілі на адкрыцці фестывалю, будзе бясплатным.

K

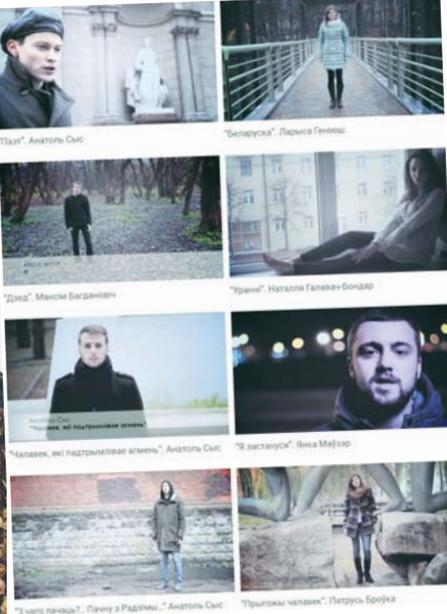
Нядаўняя медыяшуміха, выкліканая Уладам Бумагам, выклікае прынамсі дзве супярэчлівыя думкі. Па-першае, няма сумневу ў тым, што ў наш інфармацыйны век варта посьціць фота ў Instagram ды здымаць блогі на YouTube: там можна знайсці і сваю аўдыторыю. А па-другое — на жаль, інтэрнэт-жыццё чым далей тым менш нясе інтэлектуальную вартасць. Відэа і фота забяўляльнага характару цяпер у "трэндзе". Гэтае слова стала ключавым, і пад яго вагой мы ўпарта гартаем стужку навін у сацыяльных сетках, каб не толькі заняць час, а менавіта ведаць, хто дзе быў і што ёў.

Ганна ШАРКО

Калі на прасторы Instagram мы дзелімся штучнымі момантамі, то ў межах YouTube гледачы разам з аўтарамі відэа перажываюць сумесна пэўны час жыцця. Яны не толькі разам ядуць, ходзяць па вуліцы горада ды падарожнічаюць, а таксама фарбуюцца, глядзяць фільмы, аналізуюць мясцовыя серыялы ды гуляюць у камп'ютарныя гульні. Больш за тое — з часам забава ўзраста да камерцыйнага фармату. Сама відэапляцоўка адзначае, што па стане на 2015 год на YouTube было заліта больш за 10 000 ролікаў, якія набралі звыш мільярда праглядаў. Здымкі забяўляльных відэа пераўтварыліся ў прафесію, якая патрабуе не толькі практыкі, але і пэўнай падрыхтоўкі.

"Бумага плюс культура": рэальнае спалучэнне?

Ці дапаможа "трэш" беларускай культуры

Пакуль беларускія вершы ў стальных роліках не могуць спалучыць поспеху Улада Бумагі. Дарчы, на фота злева (з акаўнта Бумагі ў сацыяльных сетках) — тая арыя ягонных прыхільнікаў, хто сабраўся на дзень нараджэння відэаблогера ў адным з мінскіх гандлёвых цэнтраў.

У Беларусі ўсё тое самае: мы маем вядомых блогераў і вірусныя відэа. Але мяне зацікавіла адзінае пытанне: калі відэапрасторы настолькі папулярныя, чаму ёй не карыстаюцца для распаўсюджвання культурных асаблівасцей краіны?

Арганізатар YouTube-фестывалю "Відак" у Мінску Дзмітрый Радчанка перакананы, што калі нашы блогеры пачнуць размаўляць на роднай мове, яны згубяць усіх сваіх падпісчыкаў, бо большасць з іх — гэта гледачы з Расіі. "Пытанне мовы ўвогуле не павінна стаць, бо варта памятаць, што амаль уся Беларусь размаўляе на рускай. Чалавек — беларус, і ўсё. Не важна, на якой мове ён размаўляе", — лічыць ён.

На думку Дзмітрыя, для папулярнасці беларускай культуры блогі не прызначаны: "Яны створаны, каб дзяліцца, у першую чаргу, асабістымі зацікаўленасцямі".

Да ўсяго, у відэапрасторы найбольш папулярныя менавіта эпатажныя стужкі. Таму тут паўстае яшчэ адно пытанне: ці патрэбны нам трэш-контэнт з культурным ухілам?

ГЕРМАНИЯ

Не так даўно ў Мінск завітаў праграмны кансультант кінафестывалю ў Котбусе Марсэль МАЙГА. Падчас свайго візіту, арганізаванага цэнтрам "Арт Карпарэйшн", нямецкі госьць пабываў на кінастудыі "Беларусьфільм", пакрытыкаваў удзельнікаў фестывалю "Cinema Perpetuum Mobile" і пазнаёміўся з айчыннымі кінематаграфістамі. Але галоўная яго місія — парыхтоўка паўнаўдзяльнай праграмы беларускага кіно, упершыню запланаванай на сёлетнім фестывалю ў Котбусе, што пройдзе ў лістападзе.

Марсэль Майга. / Фота са старонкі Лявонты Борыскава ў сацсетцы.

— Мы прыкладна пяць гадоў абмяркоўвалі гэту ідэю і кожны раз адкладвалі, мяркуючы, што наступным годам абавязкова ўсё зробім як маё быць, — кажа спадар Майга. — Але заўсёды ўзнікалі нейкія перашкоды, каб прыехаць да вас і навесяці масты. Тым больш, самы буйны беларускі фестываль "Лістапад" праходзіць адначасова з нашым, таму разарвацца не атрымліваецца. Аднак урэшце намер здзейсніцца.

— Чым абумоўлена такая цікавасць менавіта да беларускага кіно?

— Яна цалкам заканамерная. Наш фестываль кожны год прадстаўляе новую старонку кінастудыі Усходняй Еўропы: раней гэта былі Румынія, Малдова, Балгарыя, Чэхія, Украіна... Беларусь — пакуль адзіная краіна ў рэгіёне, не нанесеная на гэту карту. Стужкі вашых аўтараў не вельмі часта дэманструюцца за мяжой, і таму мала хто ведае, што ў вас адбываецца і ці здымаюць тут кіно. Мы ха-

целі б выправіць гэты недахоп, задаволіўшы цікаўнасць нашых сталых гледачоў і завяршыўшы складанне кінематаграфічнага атласу рэгіёна.

Таксама сёлета будзе зроблены асаблівы акцэнт на в'етнамскае кіно, вельмі эзатэчнае для еўрапейскага вока. Канешне, В'етнам не належыць да Усходняй Еўропы, але гэта краіна застаецца сацыялістычнай, а раней была часткай камуністычнага блоку. І многія рэжысёры ў свой час вучыліся ў СССР, таму іх тып кінамыслення доўгі час знаходзіўся пад уплывам савецкай школы. Думаю, нашай аўдыторыі гэтыя стужкі будуць цікавыя.

— А якая мэтавая аўдыторыя фестывалю ў Котбусе?

— Перш за ўсё, гэта жыхары горада, якія вельмі актыўна наведваюць мясцовыя кінатэатры. За пяць дзён фестывалю гледачоў набіраецца прыкладна на 25 тысяч. І, канешне ж, прафесіяналы ў сферы кіно не толькі з усёй Германіі, але таксама і з іншых заходнееўрапейскіх краін. Яны даўно сталі заўсёднікамі падзеі, і штогод іх прыязджае багата.

Платформа, якая можа стаць трамплінам

Беларускае кіно з беларускім поглядам чакаюць на нямецкім фестывалі

— Вы кажаце, што за мяжой наша кіно пакуль мала каму вядомае. На ваш погляд, чаму так адбылося?

— Мы гэта і самі намагаемся высветліць. Магчыма, сярод іншага, справа таксама і ў менталітэце — існуюць дзяржавы, якія здымаюць кіно выключна для сябе і не імкнучыся да яго распаўсюду за мяжу.

— Вы лічыце, тут адыгрывае ролю і суб'ектыўны фактар? Ці багата было ў мінулыя гады заявак на ўдзел у вашым фестывалі ад беларускіх аўтараў?

— У тым і справа, што не. Прыгядваю хіба кароткаметражкі — прычым некаторыя з іх трапілі ў конкурс. Таксама была дзіцячая стужка ад "Беларусьфільма", а яшчэ напрыканцы 1990-х — і ваша дакументалістыка. Вядома, гэтага замала, каб скласці хоць якое ўражанне пра кінапрацэс у цэлай краіне.

— Ці ўдалося вам гэта зрабіць падчас цяперашняга візіту?

— Мне ўжо даводзілася неаднаразова бываць у Беларусі, але апошнім разам гэта было гадоў дзесяць таму. Як мне падаецца, культурны асяродак у вас стаў куды больш актыўны. Але, вядома, за пару дзён майё-

камандзіроўкі было цяжка адчуць усе нюансы. Прыкладам, наведваючы "Беларусьфільм", я ўбачыў там новыя павільёны і студыі, у якіх можна здымаць што заўгодна: ад поўнага метра да рэкламных ролікаў. А рэжысёрская база мяне папраўдзе ўразіла: колькі там розных касцюмаў і прадметаў! Але адказ на пытанне, што на вашай студыі

■ Марсэль Майга: "Стужкі вашых аўтараў не вельмі часта дэманструюцца за мяжой, і таму мала хто ведае, што ў вас адбываецца і ці здымаюць тут кіно. Мы хацелі б выправіць гэты недахоп, задаволіўшы цікаўнасць нашых сталых гледачоў і завяршыўшы складанне кінематаграфічнага атласу рэгіёна".

цяпер робяць (калі не лічыць, вядома, расійскіх тэлесерыялаў), для мяне застаўся адкрытым.

— Што вы думаеце пра ўбачаную вамі айчынную праграму на СРМ?

— Для мяне гэта незвычайны досвед, таму што стужкі былі вельмі рознымі па жанрах

і тэматыцы. Напрыклад, дакументальны фільм пра сямейны гвалт мог суседнічаць у праграме з лёгкай камедыяй. Пераважалі эксперыментальныя рэчы, асаблівым прыхільнікам якіх я не з'яўляюся. Тым не менш, было вельмі цікава іх праглядзець, каб скласці пэўную карціну беларускага кіно. Але найбольш мне запомніліся абмеркаванні пасля паказу, дзе часта ўзнікалі дыскусіі пра тое, што ў той ці іншай стужцы з'яўляецца беларускім, якія элементы. Гэта вельмі дзіўнае пытанне для мяне, і, магчыма, яно нават можа стаць ключом да разумення агульнай сітуацыі ў вашым кіно. Прынамсі, у Германіі такіх пытанняў не пачуеш.

— Якія стужкі ад Беларусі вы плануеце ўключыць у праграму і якім чынам іх шукаце?

— Арганізатары "Лістапада" пазнаёмілі нас з некаторымі удзельнікамі Нацыянальнага конкурсу. Але я заахвочваю таксама і іншых аўтараў дасылаць спасылкі на свае працы на электронную пошту фестывалю. Гарантую, што ўсе прапановы будуць разгледжаныя. Прыём заявак завершыцца напрыканцы жніўня, каб мы паспелі перавесці адбраныя карціны ў неабходны тэхнічны фармат і надрукаваць промапрадукцыю для фестывалю.

— А якія крытэрыі адбору?

— У нас няма абмежаванняў па жанрах ці хронамэтражы. Усё залежыць найперш ад мастацкай задумкі, якасці сцэнарыя, тэхнікі здымак. Пажадана, каб у сваім фільме аўтар распавёў штосьці пра беларусаў або тым месцы, дзе ён жыў. Неабавязкова наўпрост: маўляў, вось ён, Мінск, паглядзіце... Хай гэта будзе погляд на Польшчу ці Германію — але менавіта погляд беларускі.

Занатаваў Тарас ТАРНАЛІЦКІ

Разумеючы пазіцыю суразмоўцы, я ўсё адно застаюся пры сваёй, бо лічу, што беларуская культура можа быць у трэндзе, калі паднесці яе якасна і цікава. І гэта не пустае словы. У нашай краіне ёсць такія практы, якія пакуль не маюць мільёнаў падпісчыкаў і праглядаў, але ўжо паспелі заваяваць сваю аўдыторыю, якая хоць і спакваля, але бадай штодзённа ўзрастае. Адзін з іх (Litara-A) ужо прыпыніўся, другі (Vershy) — толькі пачынае развівацца. Абодва ставяць за мэту папулярызаванне беларускай паэзіі.

Аўтар праекта Litara-A Дзяніс Бурко шчыра прызнаўся, што праект прыпыніўся менавіта таму, што каманда "знаходзіцца ў стане крэатыўнага чакання". Нагадаю, што яны адны з першых пачалі здымаць відэавершы, на іх рахунку больш за 150 ролікаў. А самае папулярнае відэа — "32 акцэнтны беларускай мовы", дзе людзі розных нацыянальнасцяў чытаюць беларускія творы, набыла 13 649 праглядаў.

Каб папулярываваць мову і літаратуру, трэба рабіць якасныя практы, — кажа Дзяніс. — Гэта павінна стаць мэйнстрымам, здатым захапіць моладзь. Для мяне добрым прыкладам з'яўляецца гурт "Акція Эльзы", які мае прыхільнікаў зусім не толькі ва Украіне.

Стваральнік "Вершаў" Антон Сіманкоў пакуль не зняў ніякіх вірусных відэа, аднак прызнаўся, што ў яго ёсць такія думкі: "Трэба, каб малодшае пакаленне бачыла, як чытаюць вершы іх куміры, а потым і само захацела прачытаць. Вось я, напрыклад, паставіў сабе за мэту — вучыць адзін верш у месяц!"

На першы погляд можа паказацца, што "Вершы" вельмі падобныя на Litara-A, аднак стваральнікі абодвух праектаў не змаўляючыся адказалі, што хаця яны ведаюць адзін аднаго, пра плагіят казаць не выпадае, бо фармат, усё ж, розны. Як мне падаецца, Vershy імкнучыся да мінімалізму (гэта сапраўды модна), а Litara-A — да пошуку гармоніі чалавеча і прыроды. Таму ў першым выпадку мы бачым аднатонны фон ды знакамітых беларускіх дзеячаў, а ў другім — простых людзей у прыгожых лакацыях.

Без сумневу, абодва практы сталі добрым прыкладам развіцця беларускай YouTube-прасторы менавіта на культурнай глебе. Вядома, іх аўдыторыя (дарэчы, не толькі беларуская) істотна саступае ліку фанатаў таго ж Бумагі, але яе рост — гэта ўсё роўна паказчык зацікаўленасці. Падкрэсліваю — не моды, а менавіта зацікаўленасці.

Адна справа — рабіць "трэш"-кантэнт, каб быць у трэндзе і збіраць прагляды ды лайкі. Зусім іншая — імкнучыся здымаць якасна і прыгожа тое, чаго ніхто лішч не рабіў, ды быць цікавым менавіта гэтым. І абіраць адзін з гэтых шляхоў, варта памятаць, што мода часта мяняецца, а культура застаецца.

Яшчэ адзін партрэт Скарыны?

ЧЭХІЯ

15 чэрвеня ў сталіцы Чэхіі адбыўся сімпозіум "Францыск Скарына і Прага".

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Удзел у рабоце сімпозіума прынялі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі Валерый Курдзюкоў, дэлегацыя Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі на чале з дырэктарам Раманам Матульс-

Малычыны партрэт Скарыны.

Унікальнае выданне скарынаўскай Кнігі Ісуса, сына Справа, якое захоўваецца ў Нацыянальным музеі Чэхіі. / Фота Алеся СІШЫ

кім, супрацоўнікі Цэнтральнай навуковай бібліятэкі НАН Беларусі і вучоныя з Інстытута гісторыі акадэміі. Беларусы прадставілі на навуковым форуме свае даклады, а таксама прынялі ўдзел у дыскусіях пасля

выступленняў дакладчыкаў з вільчых краін свету.

Найбольшую цікавасць выклікаў даклад чэшскага даследчыка з пражскага Карлавага ўніверсітэта Пятра Войта, які заявіў, што ідэнтыфікаваў другі прыжыццёвы партрэт Францыска Скарыны. Вучоны лічыць, што намаляваны ў адной з кніг Бібліі малады бязвусы чалавек, які ў чырвонай доктарскай мантыі стаіць на каленях перад Хрыстом, і ёсць Францыск Скарына. Натуральна, "К" будзе сачыць, ці атрымае навуковую падтрымку гэта гіпотэза ў беларускіх і іншых замежных скарыназнаўцаў.

Завяршылася навуковая праграма ўрачыстай цырымоніяй

ускладання кветак да мемарыяльнай дошкі Францыску Скарыне на будынку Клементынума.

Акрамя таго, у гэты ж дзень міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь Уладзімір Макей і дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі прынялі ўдзел у прэзентацыі і цырымоніі дарэння шматтомнага факсімільнага выдання "Кніжнага спадчына Францыска Скарыны" чэшскай Нацыянальнай бібліятэцы і Нацыянальнаму музею.

У рамках сімпозіума ў Нацыянальнай бібліятэцы Чэшскай Рэспублікі адбылося ўрачыстае адкрыццё выставы да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання і выставы сучаснай беларускай графікі.

Рэдакцыя плюс...

"Харошкі" vs. River-dance...

(Заканчэнне)

Пачатак на старонка 6 — 7.)
Я супраць такога "творчага падыходу". Не хачу, каб хтосьці ўмешваўся ў мае кампазіцыі, штоўцы ў іх перайначваў. Усе яны выпактаваныя, і калі штоўцы зроблена так, а не іначай, значыць, ёсць на тое свае мастацкія прычыны. Вас штоўцы не задавальняе, хочаце "палепшыць"? Калі ласка — рабіце сваё ўласнае, а не "удасканалвайце" запазычанае чужое.

— Але калі праводзіць паралелі з той жа балетнай класікай, многія харэаграфы якраз развіліся ранейшыя варыянты. Таму сёння некаторыя шэдэўры мы ведаем у падвойным-патройным аўтарстве: да прыкладу, харэаграфія Пеціпа, Іванова, Горскага.

— Я гавару крыху пра іншае — пра само захаванне харэаграфічнай спадчыны. Калі я толькі пераехала ў Беларусь і жыла ў Магілёве, убачыла праграму Сямёна Дрэчына. Там было столькі сапраўдных перлінаў! І "Бычкі", і "Полька-Янка", і многае іншае. Дзе яно ўсё? Затое асобныя элементы разышліся "па руках", і ўсе маюць быццам бы іншае аўтарства. Вось і задумваешся, што застаецца пасля цябе...

— Ці працуеце вы з новымі тэхналогіямі? Тыя ж вашы ранейшыя праграмы можна было б запісаць і выкладзіць у інтэрнэт, каб людзі глядзелі. З аднаго боку, добра зроблены запіс — гэта і ёсць захаванне спадчыны. З другога, калі ўсе гэта паглядзяць і будуць ведаць, адкуль узяўся той ці іншы рух, менш будзе таго ж плагіяту, калі ваша — хтосьці выдае за сваё ўласнае.

— З гэтым у мяне складана. У свой час я знайшла адну фірму, якая ясна запісала бенефіс нашага старэйшага саліста Фёдора Балабайкі. Цяпер хачу асобна запісаць усе ягоныя нумары. Я заўжды імкнулася ставіць на пэўных артыстаў. І тая ж "Пава" ў мяне цяпер не ідзе: Фёдар Якаўлевіч перанёс аперацыю, а такога "паўліна", як ён, пакуль не знайшла. Быў адзін добры хлапец, але як з'явіліся ў яго двое дзяцей, сышоў — з-за малага заробку. Вось "Пава" і не ідзе. Затое таньчачы я ў аматарскіх ансамблях.

— Нават бачыла ў дзіцячым калектыве.

— Хай таньчачы! Аматарскім гуртам трэба развівацца. Увогуле, як я заўважыла, цікавацца да танцавальнай культуры сёння ўзрастае. Іншыя канцэрты, нават спектаклі, здаецца, здымаюцца, бо не раскупленыя білеты. А мы ездзем — у нас паўсюль аншлагі, па ўсёй Беларусі. І людзі так прымаюць! Хаця, здавалася б, мы аб'ездзілі ўсю краіну ўздоўж і ўпоперак, нас чакаюць нанова, дый ёсць яшчэ невялікія гарады, дзе мы не пабывалі. Таму на цяперашні гастрольны тур па Еўропе ўскладаем дадатковую надзею.

— Ваш калектыв — бы тая птушка-фенікс: заўжды адраджаецца нанова. Жадаем вам памяць "пажараў" — лепш творчага агню!

У сусрэчцы прынялі ўдзел Надзея БУНЦЭВІЧ, Пётра ВАСІЛЕУСКІ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА

(Працяг. Пачатак у №14, 19.)

У мінулыя частка мы распавялі пра акалічнасці таямнічага знікнення з радаводу Адама Міцкевіча ягонай бабкі Тадоры Пянкальскай, і аб тым, як гістарычная праўда адвавала сваю пазіцыю. Паспрабуем распавесці пра ролю, якую адыгралі продкі-кальвіністы Тадоры ў гісторыі Вялікага Княства Літоўскага XVII — XVIII стагоддзяў. Каб не паўтарацца, адразу адзначым, што бадай усе згаданыя ў артыкуле асобы належалі да пратэстантаў, дакладней да кальвіністаў.

Тадора, або Аляксандра-Тадора

Месца і час хросту Тадоры (Слуцк, 1740) былі вядомыя даследчыкам. Праўда, аб тым, што яна даводзіцца роднай бабай Адама Міцкевіча, яны, па ўсёй верагоднасці, і не падазравалі. 9 мая 1740 года ў Слуцкім кальвінскім зборы ксёндз Ян Равінскі, рэктар слуцкага калегіюма, ахрысціў імямі Аляксандра-Тадора дачку яснавельможнага пана Яна Пянкальскага, лоўчага віленскага, і Сузаны з Краінскай. Яе хроснымі бацькамі сталі ўласна сам слуцкі рэктар з паннай Крысцінай Жаўровіч. Асіствала ж шматлікія сваякі — Павал Пянкальскі, дзядзька Тадоры, і Ядвіга Чашкевічова, Сымон Пянкальскі і сястра Тадоры Ганна Пянкальская.

Акрамя Тадоры і Ганны, бацькі мелі сыноў Яна-Станіслава (1736), Багуслава-Казіміра (1738). Пазней мы яшчэ вернемся да жыццяпісу Тадоры Пянкальскай, а пакуль распавядзем чытачу пра род Пянкальскіх.

Пянкальскія

Як можна зрабіць выснову, першым Пянкальскім герба "Адравонж", які прывандраваў у ВКЛ у пошуках лепшага жыцця, быў таксама Ян, але той, які нарадзіўся ў 1595 годзе ў Малюшах пад Кракавам. Пасля кароткай і неблагой адукацыі ў Турні ды іншых месцах у 1613-м ён паступіў на службу да падчащага літоўскага Януша Радзівіла (сын Крыштала "Перуна" і бацька Багуслава, але гэта не Януш Радзівіў — будучы віленскі ваявода і вялікі гетман літоўскі). Адносіны з ім у Яна Пянкальскага склаліся найлепшым чынам. Неўзабаве ён становіцца сакратаром князя і нават піша асабістыя лісты. У 1617-м Ян ужо падкарбуі і трымае ў сваіх руках падручную казну князя, пасля смерці якога становіцца адміністратарам удавы Януша, Альжбеты Сафіі з Брандэнбургскіх. Дарэчы, першая жонка Януша — знакамітая Сафія Слуцкая (!).

Пасля шлюбу княжны з князем Юліем генрыхам Саска-Лаўэнбургскім (1628) Пянкальскі адмовіўся выконваць яго загады, "рукі яму не падаваў" і неўзабаве перайшоў на службу да Крыштала Радзівіла, гетмана вялікага літоўскага (сын "Перуна" і бацька згаданага Януша). Тут Ян Пянкальскі заняў даволі важнае месца. Займаўся набывцём зброі і вайсковага рыштунку для князя, адміністраўваў розныя маэнткі і быў прызначаны біржанскім старстам. Правёў бліскучую працу па ўмацаванні замка ў Біржах, а ў мястэчка запрасіў рамеснікаў. За адданую службу атрымаў ад Радзівіла даволі насыць фальварак Завулк пад Капыльём. Па-

зней паступіў на службу да Багуслава Радзівіла, пры якім таксама займаў надзвычай важнае становішча. Не толькі вандраваў з ім па Заходняй Еўропе, але быў прызначаны старстам і дзорцаў за будаўніцтвам галоўнай рэзідэнцыі князя ў Старой Вёсцы каля Венграва на Мазовіі. І нават у 1656-м узначаліў яе абарону ад войск Паўла Сапегі, які, у адрозненне ад Радзівілаў, у часы "маскоўска-шведскага паходу" застаўся на баку караля. У 1660-х у якасці камісара назіраў за радзівілаўскімі маэнткамі Случчыны, Капыльшчыны і Койданава, а таксама арганізоўваў іх абарону ад казацкіх уварванняў. Нямала высіпкаў прыклаў Ян Пянкальскі і да кальвінскай справы. Будаваў ды рэстаўраваў кальвінскія зборы, браў чынны

Іхнім Палаццо. Портрет Адама Міцкевіча.

кам Алены і, такім чынам, "прапрэдаем" Адама Міцкевіча. Род Цадроўскіх атабарыўся ў ВКЛ у 1650-х дзякуючы Яну, ротмістру каралеўскіх войскаў, які ў 1651 годзе біўся ў Інфлянтах з войскамі Івана Жалівага. Па вайне ён знайшоў прытулак у Менскім ваяводстве, дзе пусціў трывалыя карані. Як і першы, так і яго нашчадкі, усе Цадроўскія трымаліся кальвінізму. У XVII стагоддзі яны былі далёка не апошнімі сярод радзівілаўскіх кліентаў, згаданых Крыштафа, Януша і Багуслава, таму сваяцтва Пянкальскіх і Цадроўскіх, можна сказаць, было непазбежным.

Нарэшце сам Ян Пянкальскі, бацька Тадоры, нарадзіўся ў Свідчыцах у 1687 годзе. Ахрышчаны ён быў 29 мая ў капыльскім зборы. З 1738 па 1749 гады, то

рагоднасці, Тадора да 1761 года знаходзілася ў Койданаве на выхаванні ў сваёй бабкі, Кацярыны з Баржымоўскіх Краінскай. І адразу па яе смерці пайшла замуж за Якуба Міцкевіча. Як так сталася, што дзядзьчына, у якой у сваяках былі такія значныя асобы, якіх можна лічыць "правымі рукамі" князёў Радзівілаў, стала жонкай звычайнага шляхціца Якуба Міцкевіча, які нават не меў сваёй маёмасці і жыў у арандаванай ягонай маці частцы Гарбатычычу? Не выключаю, што і тут адыгралі ролю нейкія роднасныя сувязі сваякоў Міцкевічаў і Пянкальскіх.

Крыху пра кальвіністаў

Дарэчы, варта ўзгадаць, што дзядзька маці Адама Міцкевіча, "абозны смаленскі" і адміністра-

Таямніцы Міцкевіча "па мячы"

Кальвіністы ад стварэння свету. Частка III

Вялікае Княства Літоўскае, сямейны грэбнік Пянкальскіх.

ўдзел у сінодах "Ядноты літоўскай", сам абавязаўся фінансаваць друк падрыхтаванага праз Паўла Дзмітравіча "Вызнання веры евангельскай". Быў неаблігім хранікёрам, радзівілаўскім гісторыкам і мемуарыстам. У Радзівілаўскім архіве захаваліся копіі ягоных кніг, вартых увагі беларускіх гісторыкаў.

Жанаты быў двойчы. Ад першай сужэнкі Яўфеміі фон Тэрмо загінуў у 1653 годзе ў сечы пад Батогам. Другі, Тобіас, спаткаўся паручык у войску ВКЛ і агент Багуслава Радзівіла, пазней суддзя гродскі віленскі, каралеўскі сакратар і лоўчы віленскі. Ад другой жонкі, Марыяны з Брастоўскіх (ад 1653-га) у Яна і Пянкальскага засталіся сыны — Ян, хросным бацькам якога стаў Багуслаў Радзівіў, і Стафан, дзед Тадоры.

Выкажу меркаванне, што Стафан быў жанаты двойчы, і Ян, бацька Тадоры, быў сынам ад першага шлюбу з Аленай з Цадроўскіх, дачкой Аляксандра, канюшага менскага. Падобна, што аўтар знакамітага дыярыўша "Успаміны Яна Цадроўскага...", у якім малюніча апісана гісторыя Беларусі сярэднявечча і канца таго крывавага для беларускіх земляў XVII стагоддзя, скарынік менскі Ян Цадроўскі быў дзядзь-

бок, да смерці, меў пасаду лоўчага віленскага. Даследчыкі так і не прыйшлі да адзінай думкі, ці пераняў сын Яна, Сымон, урад лоўчага па смерці бацькі. Вядомы знаўца кальвінскай шляхты ВКЛ Шыман Канарскі дадатна адказваў на гэта пытанне ў пачатку XX стагоддзя. Але наш сучаснік польскі гісторык і знаўца віленскай ураднікаў Андэжэй Рахуба даводзіць супрацьлеглае. Акрамя Сымона, лоўчыца віленскага, які памёр у 1794-м, меў Ян сына Яна-Станіслава, ахрышчанага 17 мая 1738-га ў Мядзведцы, "у сябе". (Ці не тая гэта Мядзведка, дзе ў 1802 годзе нарадзіўся Ігнат Дамейка, юбілей якога мы будзем шырока адзначаць сёлетам.) А таксама сына Багуслава-Казіміра, ахрышчанага 19 лютага 1738 года.

У судовых кнігах Наваградскага ваяводства адлюстраваны жыццёвы шлях Яна і яго жонкі Сузаны з Краінскай. Нагадаю, што згаданыя яны і ў першых дакументах дзядоў Адама, у якіх у 1764-м маладыя сужэнцы, Якуб Міцкевіч і Тадора з Пянкальскіх, выступаюць са скаргай на былых апекуноў Тадоры.

Памёрлі бацькі Тадоры амаль адначасова. Яна пахавалі 10 чэрвеня 1749-га, а Сузану 25 лютага 1750-га ў Капылі. Па ўсёй ве-

тар цэтрынкі, Алойзы Маеўскі ў 1761 годзе ажаніўся з Альжбетай з Дыякевічаў, таксама кальвіністкай. Пасля трагічнай смерці Алойзага ў 1763-м Альжбета праз два гады стала жонкай Станіслава Пяткевіча. Прозвішча апошняга таксама сустракаецца сярод кальвінскай шляхты. Насамрэч, было б дзіўна, каб у продках любога са шляхецкіх родаў Наваградчыны не знайшлося пратэстантаў. Як пісаў сто гадоў таму нейкі Віктарык П. у працы "Западнорусские дворянские фамилии, отпавітне от православия в конце XVI в.", "В том же воеводстве из 600 наиболее богатых дворянских русских семей только шестнадцать остались верны вероисповеданию". Лічыць папраўдзе шакуючыя і могуць сведчыць пра тое, што "вера продаў" — паніцца нетрывалае і судносіцца з патрэбамі бягучага моманту.

Можна ўзгадаць і гвалтоўны перавод расійскім урадам мільёнаў беларускіх уніятаў у праваслаўе ў сярэдзіне XIX стагоддзя, пасля якога "вера бацькоў" у чарговы раз зведала метамарфозу. Праз сто гадоў, пасля "маскоўскага паходу" і паразы прашведскай партыі Радзівілаў — Януша і Багуслава, у ВКЛ пачаўся імклівы адток шляхты ад кальвінізму. Гэтым разам змена дывіталася меркаваннямі ўласнай бяспекі, бо кальвіністы, з падачы пераможных каталікоў, былі абвешчаныя "збрэднікамі", і часам да іх свае ж землі — каталікі — ставіліся горш, чым да ворага-земежніка. Тым не менш, пэўная колькасць родаў, якія вызнавалі кальвінізм, засталася на былых пазіцыях. Як мы бачым, тыя, сярод якіх былі і продкі Адама Міцкевіча...

У завяршальнай жа частцы нашай "сагі" мы распавядзем пра род Краінскіх, з якога паходзіла Сузана, маці Тадоры.

Зміцер ЮРКЕВІЧ, архівіст, дзяржа Арт-співак імя Тадэвуша Рэйтана

(Працяг. Пачатак у №№ 20, 21, 23)

"К" працягвае распеваць пра лёс мастацкіх твораў, якія аказаліся страчанымі ў віры гісторыі.

Барыс КРЭПАК

Даўно мяне хвалюе лёс манументальнага роспісу на лістах ДВП "Вялікая Айчынная вайна. 1944 год" (750 x 660 см) Міхаіла Савіцкага. Раней ён упрыгожваў інтэр'ер будынка будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчынай вайны на Кастрычніцкай плошчы. А зараз знаходзіцца ў сховішчы новага будынка музея на праспекце Пераможцаў. Кажуць, што архітэктары пры яго праектаванні месца для роспісу Савіцкага проста не прадумалі. А што далей?

Яшчэ больш праблем, якія закранаюць лёс станковых, так бы мовіць, "малых" форм выяўленчага мастацтва, (зразумела, "малых" — у параўнанні з "вялікай формай" манументальнай творчасці). Праблема гэта, што тычыцца практычна ўсіх дзеячаў выяўленчага мастацтва, так бы мовіць, вечная і, на мой погляд, цяжка вырашальная. На парадку дня дзейнасці нашага Саюза мастакоў, членам якога я з'яўляюся з 1970-га, тое пытанне стаяла, мабыць, з першых пасляваенных гадоў, і асабліва — у 1960 — 1970-я. Памятаю, як тады нават стваралі спецыяльныя камісіі па захоўванні той спадчыны мастака, якая заставалася ў майстэрні пасля яго смерці, і ўдзімаліся падобныя пытанні на розных мастакоўскіх сходках, пленумах ды з'ездах. І былі звароты да дзяржаўных ды іншых музеяў з просьбай набыць хаця б частку (лепшую!) спадчыны нябожчыка, але... Канешне, здараліся выпадкі, калі наш Мастацкі музей набываў штосьці (асабліва ў час кіравання ім Аленай Васільеўнай Аладавай) ці нейкі абласны кулгплу творы сваіх землякоў, аднак гэта — кропля ў моры... Затое музей і Саюз мастакоў у тых гадах вельмі шмат перадавалі "на часовае карыстанне ў мэтах эстэтычнага выхавання насельніцтва" творы са сваіх фондаў розным дзяржаўным і грамадскім установам, прадпрыемствам, калгасам, клубам, бальніцам, дзіцячым садкам, воінскім часцям.

Праўда, работы з гэтага шэрагу часам зніклі немагчыма куды, як "з белых яблынь дым". Былі факты, калі нейкія рэчы раптам аказваліся ў кватэрах кіраўнікоў пэўных прадпрыемстваў ці раённай значнасці

Манументальны роспіс Міхаіла Савіцкага "Вялікая Айчынная вайна. 1944 год" перадаваўся ў якасці раматэма са старога будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчынай вайны. / Фота Фрыя ІВАХОВА з архіва "К"

Як і куды знікаюць творы?

Гісторыя страчанага ў калейдаскопе шматкроп'яў

Дыпломная праца Леаніда Шчамялёва "Вяселле" была адшукана аўтарам у некалькіх месцах — творчай майстэрні Тэатра юнага гледача.

Вяртаючыся да надрукаванага

І яшчэ адзін са шматлікіх апошнім часам "постфактумам" на старонках "К". Гэтым разам да публікацыі "Бярэзінскі "Іван" у № 20, прысвечанай здымкам фільма з народным артыстам СССР Анатолем Папанавым у галоўнай ролі. Распавёў "К" пра "закадравае" ў карціне кіназнаўца Антона СІДАРЭНКА:

— Анатоль Папанаў быў неверагодным акцёрам, вельмі адказна падыходзіў да кожнай сваёй работы. Для галоўнай ролі ў стужцы Віталія Дудзіна "Іван" яму доўга рыхтавацца не давялося. Анатоль Дзмітрыевіч быў вельмі падобны да свайго Івана — і знешне, і тым, што сам франтавік. Але ў адным ён не мог быць падобным да селяніна з беларускай вёскі — гарадскі жыхар, Папанаў не ўмеў як след калоць дрэвы. Высветлілася гэта толькі на здымках. Але гэта дэталі уражанне ад працы Па-

панава не сапсавала — ролля стала адной з лепшых у яго біяграфіі. Да гісторыі простага ветэрана акцёр паставіўся як да сваёй асабістай, прыняў яе ў літаральным сэнсе блізка да сэрца. Папанаў заўсёды стараўся быць натуральным у кадры. І ў сцэне, дзе яго герой адзін без дапамогі нясе лядоўню, адмовіўся ад муляжа, самастойна неў у кадры цяжкі саграт. Ужо потым у Маскве ў Папанава здарыўся інфаркт...

ўстаноў. Але справа да скандалаў не даходзіла, бо "мастацтва належыць народу". Добра, што хаця б хтосьці мог атрымаць заўсёдную асалоду ад жывапіснага пейзажа ці наюрморта. А то сустракаліся выпадкі зусім іншага кшталту. Так, у 1980-я адна вялікая карціна заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Анатоля Шыбінева ў калгасным гаражы... прыкрывала дах аўтамабіля. Штосьці, здаралася, выпадкова выяўлялася ў падсобках правінцыйных палацаў культуры і клубы, але, як правіла, такія творы, прабываў цікамі, памятыя, забруджаныя, былі ўжо мала прыдатныя для экспанавання. Не аднойчы былі выпадкі крадзяжу мастацкіх твораў проста з экспазіцый.

Распавяду пра амаль дэтэктыўны лёс вядомай дыпломнай карціны "Вяселле" Леаніда Шчамялёва, якая дзякуючы Алене Аладавай захаваўся для нашага мастацтва. Наогул, пра гэту дзіўную гісторыю мы ўжо неяк пісалі ў "К", але хачу пра яе нагадаць яшчэ раз — надта ж яна ўнікальная. Дык вось, у 1959 годзе Леанід Дзмітрыевіч, адзін з першых выпускнікоў жывапіснага аддзялення БДТМІ, абараніў гэту сваю дыпломную работу. Зразумела, яна засталася ў фондах інстытута, я і

ўсе творы такога кшталту. Але праз тры гады карціна зноў нагадала пра сябе. Аднойчы невялічкая кампанія маладых людзей пад кіраўніцтвам Шчамялёва прагульвалася па тагачасным Ленінскім праспекце Мінска. Зайшлі ў гастронам "пад гадзіннікам", узялі нейкія напой і спыніліся: дзе б выпіць? Тады адзін з хлопцаў, загадчык гаспадаркі Тэатра юнага гледача, прапанаваў зайсці ў тамтэйшую творчую майстэрню, дзе можна было, на яго думку, "культурна" правесці пару гадзін. Тэатр побач, ключ у кішні. Маўляў, ніхто не зможа перашкодзіць, бо ўсё начальства на чале з галоўным рэжысёрам Любоўю Мазалеўскай — на прэм'еры спектакля "Над хвалямі Серабранкі".

Сказана — зроблена. І толькі раскліпа на доўгім драўляным вярштаце сціплюю закуску, як Леанід пачаў у глыбіні змрочнага засмечанага памяшкання штосьці вельмі доўгае, прамавугольнае, прыкрытае вялікім кавалкам брыента, з-пад якога зіхаеў вугал рамы і край грунтаванага палята. І якое ж было яго здзіўленне, калі, прыскрыўшы гэты невядомы прадмет, ён распазнаў сваё дыпломнае "Вяселле"! Я, якім чынам карціна, уласнасць інстытута (!), апынулася тут, сярод хламу і бруду? Загадчык гаспадаркі невыразна хмыкнуў, што, маўляў,

"Леанід Дзмітрыевіч, не хвалюйцеся! Па-першае, пакуль што нікому пра палатно не кажыце. Па-другое, напрасіце сваіх хлопцаў, каб яны знялі з падрамніка гэту грувасткую раму і куды-небудзь аднеслі яе падаль. Пра астатняе я пакапачуся..." Пасля гэтага Шчамялёў паспрабаваў усё ж знайсці нейкія канцы і прыйшоў да тагачаснага рэктара інстытута Паўла Васільевіча Масленікава з мэтай высветліць, якім чынам карціна, уласнасць інстытута, аказалася, па сутнасці, на сметніцы. Але так нічога і не высветліў, бо не знайшлося аніякіх адпаведных дакументаў пра перадачу карціны камуслі на баланс. Так бы мовіць, усё канула ў вечнасць...

Праз два месяцы, нечакана для Шчамялёва, Аладава вылісвае яму за карціну "Вяселле" ганарар — каля 700 рублёў. За гэтыя грошы мастак купіў будаўнічы матэрыял, машыну шлаку пад фундамент і з дапамогай цесля збудоваў у двары дома па вуліцы Рабараўскай 18-метровую творчую майстэрню. Унутры паставіў грубку-буржуйку з комінам, які выходзіў у вакно, каб і зімой можна было працаваць. Вось так, дзякуючы Аладавай, з'явілася першая майстэрня Шчамялёва. Тут нарадзіліся карціны "Цяжкія гады" ("Апалчэнец") і "Мацярынства", якія прынеслі шырокую вядомасць мастаку далёка за межамі Беларусі — ад Масквы да Натынгема (Англія).

Але працягнем наш апавед. Так ці інакш, лёс спадчыны пасля смерці яе ўладальніка зведвае значныя метамарфозы ды мутацыі. І калі наладжана механізма на ўсе выпадкі і на Захадзе не існуе (там таксама незваротна знікаюць творы), то ў нас справы яшчэ горшыя. Сваёй ды сярбы апынаюцца пасля смерці мастака нібы ў пустыні, бо тэрмінова трэба вызваляць майстэрню ад твораў нябожчыка. А

якія спосабы асваення гэтай пустыні і, кажучы метафарычна, асабліваці ды прыёмы яе меліярацыі? Ну, добра, калі майстэрня (разам з работамі памерлага) пераходзіць да яго сваяка, таксама мастака, і спадчына гэта, хаця б часова, будзе там у цэласці ды захаванасці. А што потым? Напрыклад, што здарыцца з вялікай унікальнай спадчынай Аляксандра Кішчанкі? Ведаю, што значная частка яго работ — ужо ў прыватных калекцыях, але і сёння засталася ў майстэрні яшчэ вельмі шмат надзвычайных палатноў, эцюдаў, габеленаў... Канешне, лепшае выйсце, пакуль не позна, — стварыць у Мінску музей (галерэю) гэтага ўнікальнага мастака — па аналогіі, скажам, з галерэяй Міхаіла Савіцкага, Леаніда Шчамялёва, Гаўрылы Вашчанкі, Віктара Грамыкі. Народны мастак, двойчы лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Аляксандр Кішчанка гэта даўно заслужыў. Як, урэшце, заслужыў свайго імянаго музея і народны мастак Беларусі, лаўрат Дзяржаўнай прэміі, выдатны пейзажыст Віталь Цірка...

Заканчэнне чытайце ў наступных нумарах "К".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- **Экспазіцыі:**
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"
- Выставы:**
- Выстава **"Вялікі Рэмбрант"** — да 3 ліпеня.
- Выстава твораў Віктара Гаўрылава (1927 — 2011) **"Поды вечнасці"**, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння мастака — да 25 чэрвеня.
- Выстава твораў народнага мастака Рэспублікі Арменія Фараона Мірзаяна **"Армянскі сілует"** — да 18 чэрвеня.
- Выстава **"Жываліс Альы Замай"**, прысвечаная 85-годдзю з дня нараджэння мастачкі — да 18 чэрвеня.

- Выстава **"Датары, Шагал, Суцін, Хадасевіч-Лежэ. Энергія, экспрэсія, сімволіка і сны. Погляд на мастацтва Італіі і Беларусі першай паловы XX стагоддзя"** — да 4 ліпеня.
- Выстава **"Прафесія — рэстаўратар"** (да 70-годдзя мастака-рэстаўратара вышэйшай кваліфікацыі Аркадзя Шпунта) — да 25 чэрвеня.
- Выстава **"Падезі і постанці. Сацыяльныя плакаты Уладзіміра Крукоўскага"** — да 9 ліпеня.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

- г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
- Пастаянная экспазіцыі:**
- **"Інтэр"еры шляхецкай сядзібы".**
- **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".**
- **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**
- Выстава выштанак Алены Шапіма і Лаймуэт Федасевой **"Папяровы мост сабрэўства"**
- Выстава **"Другое жыццё кветак"** — да 24 чэрвеня.
- Выстава аўтарскай лялькі Сяргея Драздова **"Мужчынскі погляд"** — да 20 ліпеня.
- Выстава моды і аксэсуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага **"І паланэз пачаць пара"** — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

- Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Лекторый **"За кубачкам гарбаты"**, прысвечаны чатыром відам народнай творчасці.
- "Саломаліччэнне" — 17.
- "Кераміка" — 24 чэрвеня.
- Пачатак лекцыяў на 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

- **Экспазіцыі:**
- Абноўленая экспазіцыя **"Стараякіта Беларусі"**.
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."
- Бестрымоўная акцыя **"Адзіны білет"**, якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць сем музеяў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Акцыя **"Волянае піянна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Праект **"Белкіналета-2017"**. Фільм Мікіты Лаўрэцкага **"Каханне і партнёрства"** — 23 чэрвеня ў дворыку музея.
- Пачатак а 22-й.
- Выставы:**
- Выстава **"Скарына — асветнік-гуманіст"** — да 24 чэрвеня.
- Выстава **"Сімвалы савецкай эпохі"** — да 24 чэрвеня.
- Выстава **"Рабінская дынастыя Медале"** — да 24 чэрвеня.
- Выстава **"Мясцовае насельніцтва"** (фотаздымкі часоў Першай сусветнай вайны) — да 30 чэрвеня.

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы напоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондывых калекцыі музея).
- Выстава **"Шлях зброі: ад клінка да карабіна"** — да 6 жніўня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**
- МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.
- Экспазіцыі:**
- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанга лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанга лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- "Выстава насякомаедных раслін".
- Выстава **"Жывыя цмокі"** — да 25 лютага 2018-га.
- г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава **"Насякомыя і не толькі"** — да 31 ліпеня.
- г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава **"Сафары парк"** — да 1 верасня.
- Выстава **"Дзівосны свет матылькоў"** — да 11 верасня.
- Атракцыён **"Лазеры квэст"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

- Пастаянная экспазіцыі:
- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў XIX — XIX стст."
- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
- Выстава **"Чароўныя мелодыі гліны"** — да 10 чэрвеня.
- Выстава рэтра-электрагітар **"Зроблена ў СССР"** — да 1 жніўня.
- ГАСЦЁУНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА**
г. Мінск, вул. Старавіненская, 14. Тэл.: 286 74 03.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Любімыя цацкі"**, прадстаўленая калекцыянерам і аўтарам цацак Вольгай Дзеранчук, — да 20 жніўня.
- Майстар-класы:**
- **Джукаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
- Інтэрактыўны музейны занятак **"Асновы акцёрскага майстэрства"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

- МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО**
г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
- Пастаянная экспазіцыя.
- БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
- Музей працуе:** пн. — выхад-ны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя **"Па той бок. Невядомыя фатаграфіі з акупаванай тэрыторыі СССР і савецка-германскага фронту (1941 — 1945)"** — з 22 чэрвеня да 30 ліпеня.
- Часовая экспазіцыя **"Авіяцыя партызанам у гады Вялікай Айчыннай вайны"** — да 4 ліпеня.
- Выстава **"Адна сам'я — адна вайна"** (падзеі вайны праз сямейныя лёсы) — да 30 ліпеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Міжнародны выставачны праект **"Заходняя Беларусь: гісторыя паўсядзённасці"** — да 30 верасня.
- Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці**
- Часовая экспазіцыя **"Зямля і кветкі"** сучаснай мастачкі Таццяны Чарных — да 13 ліпеня.
- Ратуша**
- Пастаянная экспазіцыя.
- Анімацыйная праграма **"Немагчымае магчыма: на аўдыенцы ў вайта!"** Другі паверх Слуцкай брамы
- Часовая экспазіцыя **"З малітвай на вуснах"** — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Міжнародная выстава **"Зямля і кветкі"** сучаснай мастачкі Таццяны Чарных — да 13 ліпеня.
- Ратуша**
- Пастаянная экспазіцыя.
- Анімацыйная праграма **"Немагчымае магчыма: на аўдыенцы ў вайта!"** Другі паверх Слуцкай брамы
- Часовая экспазіцыя **"З малітвай на вуснах"** — да 30 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўны музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.

"Ultima ratio Regum. Беларусь у Паўночных войнах сярэдзіны XVII — пачатку XVIII стст." — да 24 верасня.
- Выстава акарвальных твораў Раманаса Барысаваса **"Пазія руін"**.
- ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА**
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі:**
- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Стацыянарная выстава **"У хвалю напысанага руху: аўтамабільнымі шляхамі Коласа"** — да 30 верасня.
- Выстава **"Мой мілы сын..."**, прымеркаваная да 100-гадавога юбілею з дня нараджэння Юрыя Канстанцінавіча Міцкевіча (1917 — 1941), сярэдняя сына народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.
- Выстава **"Польскія пісьменнікі 20-30-х гг. XX стагоддзя"** — да 26 чэрвеня.
- Экспазіцыя **"Склен"** на сядзібе Якуба Коласа.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатрылізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў маладошага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект **"Кроцым у школу разам з Коласам"**.
- Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.

- Акцыі:**
- **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музей).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень высяля — у музей!"**
- Музейная творчая майстарня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

- Экспазіцыі:**
- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўны музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

- Філіялы Музея гісторыі горада Мінска**
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.
- Экспазіцыі:**
- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.
- Выстава фотаздымкаў Таццяны Латанскай (Украіна) **"Жывое сонца"** — да 25 чэрвеня.
- МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА**
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
- Экспазіцыі:**
- **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана ганаравану грамадзяніну г. Мінска Міхаліну Савіцкаму.

"Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- Выставачны праект **"Мост. Ад Рэмбранта да Апеля"** — да 18 чэрвеня.
- Выстава твораў Іосіфа Грынберга і Аляксандра Родзіна **"Метамарфозы. Стары Тэль-Авіў. Настальгія"** — да 25 чэрвеня.
- МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША**
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Экспазіцыі:**
- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**
- МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ"**
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава жывапісу Эміліі Фокінай **"Дзіўныя звыяры"** — да 27 жніўня.
- ФІЛГІЕШ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ**
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
- Экспазіцыя:**
- **"Кіла часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
- Выстава тэкстыльных пано і іншых дэкаратыўных вырабаў Алы Губарэвіч **"Нітэ связующая"** — да 27 жніўня.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8.
Тэл.: 321 24 30.
- Саны + вазок, каляска + брычка; карэта + вуфраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавага транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня **"Карэты майстар"**.
- ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"**
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.
- АРТ-ГАСЦЁУНЯ "ВЫСОКАЕ МЕСТА"**
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Выстава жывапісу і графікі Усевалада Швайбы **"Храм"** — з 22 чэрвеня да 9 ліпеня.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ
г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крэмліністыкі"**.
- Выстава халоднай зброі **"Для моцных духам..."**
- Выстава **"Броня крעпка"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

- Пастаянная экспазіцыі:**
- **"Прырода Лідчыны"**.
- **"Сучаснае мастацтва краю"** (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выставы:**
- Выстава **"Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларускай Сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера"**.
- **"Вядзім пачатак мы ад Гедыміна..."**
- Мемарыяльныя пакой **Валянціна Таўла**.

■ Выстава са збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
- Музейна-образная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
- Выстава **"Вайны связчынныя старонкі"**.
- Выстава **"Надзейны шчыт краіны"**.
- Выстава **"Падарожжы ў гарадскі і сельскі побыт"**.
- Выстава **"Жыве мая ліра новава!"**, прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Ціёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎСЮСЬ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР
г. Іўе, вул. 17 верасня, 9.
Тэл.: (8-01595) 2 68 96.

- Экспазіцыя **"Пад адзіным небам праз стагоддзі"** ("Карэнае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").
- Выставы **"Беларускія дзіўні"**, **"Другая сусветная вайна"**.
- Выстава карцін Івана Струкава **"Саюз вады і зямлі"**.
- Прадстаўленні лалечнага тэатра **"Батлейка"**.

НАВАГРУДСКІ ГІСТАРЫЧНА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2.
Тэл.: (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: **"Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны"**.
- г.Навагрудка, вул.Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: **"Музей дзіўнага супраціўлення на Навагрудчыне"**.

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ
г. Навагрудка, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: **"Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча"**.
- **Пастаянныя выставы:**
- **"Святло кукні Міцкевічаў"**, **"Малючкі сельскага жывяцтва"**, **"Пан Тадэвуш" праз час і народы"**.
- Выстава фотаздымкаў Юзафа Бударыіса **"Мой Парыж"** — з 19 да 29 чэрвеня.
- **"Віды Навагрудчыны і Нясвіжа канца XIX ст."** — да 20 чэрвеня.
- Мастацкая выстава **"Краявіды Радзімы"** (з фонду музея) — да 20 чэрвеня.

ГАЛЕРЭІ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Выстава **"Свет сюррэалізму Ігара Карпава"** — да 28 чэрвеня.
- Выстава фотаздымкаў Ююаса Бударыіса **"Мой Парыж"** — з 19 да 29 чэрвеня.
- ПАЛАЦ МАСТАЦТВА**
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл.Іфакс: 290 60 10.
- Выстава партрэта **"Псіхалогія вобраза"** — да 25 чэрвеня.
- Праект Алеся Квяткоўскага **"Песні дрыгвы"**, прымеркаваны да 65-годдзя мастака — да 18 чэрвеня.
- Юбілейная выстава мастака Аляксандра Дзяшко — да 18 чэрвеня.
- Выстава твораў Міколы Купавы **"Айчына светлая мая"**, прысвечаная 50-годдзю творчай дзейнасці мастака — да 18 чэрвеня.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл.іфакс: 334 11 56.

- Балетнае лета ў Вялікім
- **18 — Гала-канцэрт зорак сусветнага балета.** Пачатак а 18-й.
- **19 — "Кармэн"** (опера ў 3-х дзеях) Ж.Бізэ.
- **21 — Канцэрт "Опера + джаз"**. Камерная зала імя Л.П.Александровскай). Пачатак у 19.30.
- Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў
- **23 — "Беларускі класіцызм"**. Касцёл Божава Цела. Уваход вольны. Пачатак а 16-й.
- **23 — "Жызэль, або Вілісы"** (балет у 2-х дзеях) А.Адана. Унутраны двор замка Радзівілаў. Пачатак а 21-й.

■ **24 — Канцэрт "Кяханно ўсе ўзросты скараюцца"**. Тэатральная зала замка Радзівілаў. Пачатак а 15-й.

■ **24 — "Сельскі гонар"** (опера ў 2-х дзеях) П.Масканьі. Прэм'ера. Унутраны двор замка Радзівілаў. Пачатак а 21-й.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

- **18 — "Блакiтная камя"** (мюзікл у 2-х дзеях) К.Брэйтбург.
- **20 — "Вішнёвы сад"** (балет у 2-х дзеях па матывах п'есы А.Чэхава). Прэм'ера.
- **21 — "Сод'я Гальшанская"** (мюзікл у 2-х дзеях) У.Кандрасевіч.
- **22 — "Мэры Поліус"** (шоу-мюзікл у 2-х дзеях) М.Дунаеўскага.

■ **23 — "Шклянка вады"** (мюзікл у 2-х дзеях) У.Кандрасевіч.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл.іфакс: 334 60 08.

- **17 — "Колькі каштуе каханне?"** (прадстаўленне тэатр "Мост UP") Ф.Рыверс.
- **19 — "Два чароўныя парасоны"** (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена. Пачатак аб 11-й.
- **20 — "Гісторыя двух сабак"** (спектакль для дзяцей і дарослых) Я.Конева. Пачатак аб 11-й.
- **20 — "Сіндром Медзі"** (трагедыя) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера.

■ **21 — "Усе мышы любяць цырк"** (невергагодная гісторыя пра сілу мастацтва) В.Булсаевай. Пачатак аб 11-й.

■ **21 — "Кар'ера доктара Рауса"** (гістарычная недакладная трагікамедыя) В.Мірсін.

■ **22 — "Залатое сэрцайка"** (інтэрактыўная казка) С.Навуменка. Прэм'ера. Пачатак аб 11-й.

■ **22 — "Дзед"** (трагікамедыя) В.Паніна.

■ **23 — "Граніцы.net"** (калектыўная творчасць франкафонных акцёрў МГА "Тэатра" і трупы РТБД).